

2023 M. RUGPJŪČIO 21–27 D., LIETUVA

LIETUVOS DVARŲ VASAROS MOKYKLA / 23

Kilmė
įpareigoja:
bajoriškosios
gyvensenos
atspindžiai
dvarų
architektūroje

MOKYKLOS KURATORIAI:

dr. Aistė Bimbirytė (Vilniaus paveikslų galerija, LDID narė)
cav. dr. Marius Daraškevičius (Panemunės pilis, LDID narys)

SPECIALIOJI MEDINIŲ DVARŲ PROGRAMOS KURATORĖ:
dr. Dalė Puodžiukienė (Valstybinė kultūros paveldo komisija)

MOKSLINĖ PROGRAMA

Pirmoji sesija / First Session:

DVARŲ PAVELDO AKTUALIJOS IR APŽVALGA / DVARŲ KILNOJAMASIS PAVELDAS LIETUVOS ATMINTIES INSTITUCIJOSE

Antroji sesija

NOBLESSE OBLIGE: ARISTOKRATŲ PAPROČIŲ IR ETIKETO ATSPINDŽIAI DVARŲ ARCHITEKTŪROJE

Trečioji sesija

MEDINIAI DVARAI KAIP BAJORŲ TRADICINĖS KULTŪROS ERDVĖS

Ketvirtoji sesija

„ATOKŪS“ DVARAI: ĮVEIKLINIMO IŠŠŪKIAI

Penktoji sesija

TOBULAS DVARIŠKIS: SPREZZATURA VISOSE GYVENIMO SRITYSE

Šeštoji sesija

DVARŲ ARCHITEKTŪROS IR INTERJERO MOKSLINIAI TYRIMAI / SUSITIKIMAI SU LIETUVOS BAJORAIS

VIEŠOS PASKAITOS:

Rugpjūčio 22 d., ANTRADIENIS, 8 val. Gureckių rūmai Vilniuje, „*Noblesse oblige*: aristokratų papročių ir etiketo atspindžiai dvarų architektūroje. Aristokratų Zabielių dvarų atvejo studija (Raudondvaris, Paežeriai, Aristava)“ / dr. Marius Daraškevičius

Rugpjūčio 22 d., ANTRADIENIS, 18 val. Svetingumo komplekso „Monte Pacis“ Fundatorių salė: „Mediniai dvarai kaip bajorų tradicinės kultūros erdvė“ / dr. Dalė Puodžiukienė

Rugpjūčio 25 d., PENKTADIENIS, 13.50 val. Palangos gintaro muziejaus Edukacijų salė: „Tobulas dvariškis: sprezzatura visose gyvenimo srityse“ / dr. Aistė Bimbirytė

LANKOMI OBJEKTAI:

CHODKEVIČIŲ MIESTO RŪMAI VILNIUJE
UMIASTOVSKIŲ MIESTO RŪMAI VILNIUJE
GURECKIŲ MIESTO RŪMAI VILNIUJE
LAPŠIŲ DVARAS
ŽEIMIŲ DVARAS
PAŽAISLIO VIENUOLYNAS
KIAUNORIŲ DVARAS
KURTUVĖNŲ DVARAS

BIRŽUVĖNŲ DVARAS
PAVIRVYČIO DVARAS
ŽAGARĖS DVARAS
DIDŽIOSIOS DAUNORAVOS DVARAS
JAKIŠKIŲ DVARAS
KRETINGOS DVARAS
PALANGOS DVARAS
PANEMUNĖS PILIS

LEKTORIAI:

Dr. Aistė Bimbirytė
Archit. Onutė Buklienė
Cav. dr. Marius Daraškevičius
Cav. dokt. Eimantas Gudas
Mgr. Indrė Kačinskaitė
Prof. (HP) dr. Vytautas Levandauskas
Mgr. Domas Noreika
Grafas Daniel Jan Potocki
Dr. Dalė Puodžiukienė
Archit. Vidutė Povilauskaitė
Cav. atsargos leitenantas Mindaugas Staškevičius
Mgr. Darius Vičas
Mgr. Lina Tarnauskienė
Cav. Prof. dr. Kęstutis Zaleckis

ORGANIZATORIAI:

Lietuvos dailės istorikų draugija
VDA Panemunės pilis
LNDM Vilniaus paveikslų galerija

PROJEKTĄ REMIA:

Kultūros paveldo departamentas

PARTNERIAI:

Vilniaus dailės akademija
Lietuvos nacionalinis dailės muziejus
Joniškio istorijos ir kultūros muziejus
Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės kilmingųjų susivienijimas
„Vilniaus klubas“
„Skonio slėnis“
Pažaislio vienuolyno svetingumo centras „Monte Pacis“

Mielieji,

Esame nepaprastai laimingi susitikdami jau trečiojoje „Lietuvos dvarų vasaros mokykloje“. Jūs esate įrodymas, kad dvarų paveldas yra įdomus, reikalingas ir, svarbiausia, juo norima rūpintis. Jauniesiems paveldo specialistams skirtų kursų idėja kilo dar 2019 metais, kai vienas iš organizatorių sudalyvavo Anglijoje vykstančiuose mokymuose „The Attingham Trust Summer School“. Tris savaites trukusios kelionės po tenyškščius dvarus, pažintys su jų šeimininkais ir ten saugomomis vertybėmis tapo neįkainojama patirtimi, kuria be galo norėjosi pasidalinti grįžus. Tad pasitelkus į pagalbą Lietuvos dailės istorikų draugiją ir Vilniaus dailės akademijos Panemunės pilį nusprendėme pamėginti šį modelį pritaikyti čia, tikėdami, jog taip padėsime kelti su dvarų paveldu dirbančiųjų kvalifikaciją, paskatinsime nepaprastai reikalingą dialogą tarp tyrėjo ir objekto savininko bei kartu išmoksime teorines žinias pritaikyti praktikoje.

2023-ųjų metų tema yra „Kilmė įpareigoja: bajoriškosios gyvenenos atspindžiai dvarų architektūroje“. Ši tema atliepia ankstesnių LDVM patirtis, dalyvių pastabas, todėl yra orientuota į praktinio dvarų paveldo išsaugojimo ir istorinio konteksto išmanymo jungtis. Paskaitų ir ekskursijų metų gilinsimės į bajorijos gyvenimo būdą ir aiškinsimės, kaip jį atliepia konkretūs architektūriniai sprendimai, t. y. bandysime suprasti, kaip dvaras „veikia“. Programą sudaro trys dalys, t. y. teorinės paskaitos, praktiniai užsiėmimai ir neformalioji patirtis. Visą savaitę su dvarų paveldu dirbantys istorikai, dailėtyrininkai, architektūrologai ir restauratoriai dalinsis žiniomis apie Lietuvos kilmingųjų kasdienybę, dvarų architektūrą, meno kolekcijas ir tokio paveldo pritaikymo galimybes šiandien. Itin svarbia programos dalimi laikome galimybę pabendrauti su dvarų valdytojais – dvaruose veikiančių kultūros įstaigų, restoranų vadovais bei tais, kuriems dvaras yra tapęs namais.

„Lietuvos dvarų vasaros mokykla“ – ne tik specialistų ugdymas ir bendradarbiavimo galimybės. Projektas kelia kultūros paveldo ir jo specialistų prestižą visuomenėje bei įgyvendina vieną svarbiausių Lietuvos dailės istorikų draugijos misiją – profesionalius tyrimus panaudoti plačiosios visuomenės švietimui. Tikimės, kad su Jūsų pagalba šis projektas taps ne tik tęstiniu, bet ir tarptautiniu, o Jus ateityje sutiksime jau ne kaip studentus, o mokytojus.

Dr. Aistė Bimbirytė

Cav. dr. Marius Daraškevičius

PROGRAMA

DATA	TEMA	VIETA
Rugpjūčio 21 d., PIRMADIENIS	Dvarų paveldo aktualijos ir apžvalga <i>Moderuoja dr. Marius Daraškevičius / Dvarų kilnojamasis paveldas Lietuvos atminties institucijose</i> <i>Moderuoja dr. Aistė Bimbirytė</i>	Savarankiška nakvynė Vilniuje
MARŠRUTAS	<i>Buv. jėzuitų vienuolynas ir Šv. arkangelo Rapolo bažnyčia Vilniaus istoriniame Šnipiškių priemiestyje > Chodkevičių rūmai Vilniuje > Umiastovskių rūmai Vilniuje</i>	
iki 9:00	Savarankiškas atvykimas į Vilnių	
9:00-10:00	Susitikimas prie buv. jėzuitų (nuo 1773 m. pijorių) vienuolyno ir Šv. arkangelo Rapolo bažnyčios Vilniaus istoriniame Šnipiškių priemiestyje. Savarankiška bažnyčios apžiūra (9:00-9:30). Susitikimas ir susipažinimas bažnyčios šventoriuje (9:30-10:00)	Šnipiškių g. 1, Vilnius 09309, atvykimas savarankiškai
10:00-10:15	LDVM 2023 atidarymas, sveikinimo žodis, programos pristatymas	Šnipiškių g.3, LT-09309 Vilnius, ėjimas kartu pėsčiomis
10:15-11:00	<i>Susitikimas: „Dvarų paveldo aktualijos“/ Kultūros paveldo departamento direktorius Vidmantas Bezaras</i>	
11:00-12:00	<i>Paskaita: „Dvarų sodybų paveldas 1991–2023 metais“/ Dvarų paveldo ekspertė Indrė Kačinskaitė (Kultūros paveldo departamento Kultūros paveldo tyrimų valdybos Sodybų skyriaus vedėja)</i>	Bus filmuojama
12:00-14:00	Pietūs (savarankiškai)	Į programą neįskaičiuota
14:00-15:30	<i>Objektas/ Paskaita: „Dvarų kilnojamasis paveldas Lietuvos atminties institucijose. LNDM atvejis“. Pasivaikščiojimas po buv. Chodkevičių rūmus su menotyrininke, dvarų kolekcijų tyrinėtoja ir Vilniaus paveikslų galerijos direktore dr. Aiste Bimbiryte</i>	Didžioji g. 4, 01128 Vilnius, atvykimas savarankiškai
15:30-20:00	Laisvas laikas, vakarienė savarankiškai	
20:00-20:30	<i>Objektas: Soirée Umiastovskių rūmų bibliotekoje (Vilniaus klubas)</i>	Trakų g. 2, 01132 Vilnius, atvykimas savarankiškai. Aprangos kodas: Frakas, smokingas, tamsus kostiumas (pasirinktinau prioriteto tvarka)

20:30-22:00 *Susitikimas: „Kas yra aristokratas?“, diskusija su knygos „Mėlynas kraujas“ autoriumi cav. dokt. Eimantu Gudu. Kalbina dr. Aistė Bimbirytė ir dr. Marius Daraškevičius*

DATA	TEMA	VIETA
Rugpjūčio 22 d., ANTRADIENIS	<i>Noblesse oblige: aristokratų papročių ir etiketo atspindžiai dvarų architektūroje</i> <i>Moderuoja dr. Marius Daraškevičius</i>	Nakvynė Pažaislio vienuolyne (Monte Pacis)

MARŠRUTAS *Gureckių rūmai Vilniuje > Lapšių dvaras > Žeimių dvaras > Pažaislio vienuolynas*

8:00-9:30 *Objektas/ Paskaita: „Noblesse oblige: aristokratų papročių ir etiketo atspindžiai dvarų architektūroje. Aristokratų Zabielių dvarų atvejo studija (Raudondvaris, Paežeriai, Aristava)“/ Dvarų architektūros tyrėjas, Panemunės pilies direktorius, cav. dr. Marius Daraškevičius*

Dominikonų g. 15, 01131 Vilnius, atvykimas savarankiškai

9:30-10:30 Kelionė autobusu: Vilnius – Lapšių dvaras (50 km)

10:30-12:00 *Objektas / Susitikimas: Lapšių dvaras, susitikimas su šeimininke, architektė restauratore Onute Bukliene*

Lapšių dvaras, Gelvonų sen., 12 km nuo Gelvonų

12:00-13:00 Pietūs, piknikas Lapšių dvaro parke

13:00-14:00 Kelionė autobusu: Lapšių dvaras – Žeimių dvaras (55 km)

Draugystės g. 28, Žeimiai, LT-55066

14:00-16:00 *Objektas / Susitikimas: Žeimių dvaras, susitikimas su šeimininku, restauratoriumi Domu Noreika*

16:00-17:00 *Kelionė autobusu: Žeimių dvaras – Pažaislio vienuolynas (48 km)*

17:00-18:00 Registracija viešbutyje, laisvas laikas

Nakvynė Kaune („Monte Pacis“): Tito Masiulio gatvė 31, T. Masiulio g. 31, 52436 Kaunas

18:00-19:30 *Paskaita: „Mediniai dvarai kaip bajorų tradicinės kultūros erdvė“/ Medinių dvarų architektūros tyrėja, paveldo ekspertė, dr. Dalė Puodžiukienė*

Fundatorių salė

19:30-20:00	Aperityvas	„Monte Pacis“, Karietų aikštė, baras
20:00-21:30	Gala vakarienė Pažaislio vienuolyno Liepų alėjoje	„Monte Pacis“, apranga: Smart casual

DATA	TEMA	VIETA
Rugpjūčio 23 d., TREČIADIENIS	Mediniai dvarai kaip bajorų tradicinės kultūros erdvės <i>Moderuoja dr. Dalė Puodžiukienė</i>	Nakvynė Telšiuose (Buožėnuose): Svečių namai „Buožinta“, Mokyklos g. 2, Buožėnai
MARŠRUTAS	<i>Pažaislio vienuolynas > Kiaunorių dvaras > Kurtuvėnų dvaras (svirnas) > Biržuvėnų dvaras > Pavirvyčio dvaras > Telšiai</i>	
7:30-8:30	Pusryčiai	Nakvynės vietoje
8:30-10:30	Kėlionė autobusu: Pažaislis – Kiaunoriai (130 km)	
10:30-11:30	<i>Objektas:</i> Kiaunorių dvaras	86446 Kiaunoriai, Kelmės raj.
11:30-12:00	Kelionė autobusu: Kiaunoriai – Kurtuvėnai (25 km)	
12:00-12:45	<i>Objektas:</i> Kurtuvėnų dvaras, dvaro svirnas	Kurtuvėnų dvaras, Kurtuvėnai, Kelmės raj.
12:45-13:45	Pietūs	Smuklė „Kryžkelė“, P. Višinskio g. 18, 80223 Kurtuvėnai
13:45-14:25	Kelionė autobusu: Kurtuvėnai – Biržuvėnai (41 km)	
14:25-16:25	<i>Objektas:</i> Biržuvėnų dvaras	Dvaro g. 4, 88239 Biržuvėnai
16:25-16:55	Kelionė autobusu: Biržuvėnai – Pavirvytis (30 km)	
16:55-18:25	<i>Objektas / Susitikimas:</i> Pavirvyčio dvaras, susitikimas su šeimnininkais	Pavirvyčio dvaras, Pavirvyčio kaimas, Tryškių sen., Telšių raj.
18:25-18:45	Kelionė autobusu: Pavirvytis – Telšiai (20 km)	
18:45-19:30	Grįžimas į Telšius, viešbutį. Laisvas laikas	Svečių namai „Buožinta“, Mokyklos g. 2, Buožėnai

19:30-21:00	Vakariėnė	Svečių namai „Buožinta“, Mokyklos g. 2, Buožėnai
21:00-22:30	<i>Vakaro diskusija: „LIETUVOS RESPUBLIKOS VALSTYBINĖ KULTŪROS PAVELDO KOMISIJA. SPRENDIMAS DĖL DVARŲ SODYBŲ APSAUGOS. 2022 m. gruodžio 16 d. Nr. S-6(6.2.-252). Vilnius”, dokumentas perskaitymui (skanuoti QR kodą) / Moderuoja dr. Dalė Puodžiukienė</i>	Svečių namai „Buožinta“, Mokyklos g. 2, Buožėnai

DATA	TEMA	VIETA
Rugpjūčio 24 d., KETVIRTADIENIS	„Atokūs“ dvarai: įveiklinimo iššūkiai Moderuoja Darius Vičas	Nakvynė Telšiuose (Buožėnuose): Svečių namai „Buožinta“, Mokyklos g. 2, Buožėnai

MARŠRUTAS	<i>Telšiai > Martyniškių dvaras > Žagarės dvaras > Didžiosios Daunoravos dvaras > Jakiškių dvaras > Telšiai</i>	
7:30-8.30	Pusryčiai	Nakvynės vietoje
8:30-10:00	Kelionė autobusu: Telšiai-Žagarės dvaras (103 km)	
10:00-10:40	<i>Objektas/ Paskaita: „Ar būta anglomanijos Lietuvoje?“/ Dr. Aistė Bimbirytė</i>	Joniškio istorijos ir kultūros muziejaus padalinys Žagarėje, Jaunimo g. 1
10:40-11:20	<i>Objektas / Paskaita: „Anglišių kotedžų arba Tiudorų stiliaus architektūra Žagarės dvaro sodyboje“/ dr. Marius Daraškevičius</i>	
11:30-12:30	Žagarės rūmų ir parko apžiūra	Žagarės dvaras, Malūno g. 3, 84321 Žagarė
12:30-13:00	Kelionė autobusu: Žagarė – Joniškis (28 km)	
14:00-16:00	<i>Objektas / Susitikimas: Žeimių dvaras, susitikimas su šeimininku, restauratoriumi Domu Noreika</i>	
13:00-14:00	Pietūs	
14:00-14.20	Kelionė autobusu: Joniškis – Didžiosios Daunoravos dvaras (12 km)	
14:20-15:20	Objektas: Daunoravos dvaras, apžiūra su ekspertu (dr. Dalė Puodžiukienė)	Didžiosios Daunoravos dvaras, Joniškio rajono sav., Satkūnų sen., Daunoravos k.,

15:20-15:40	Kelionė autobusu: Daunoravos dvaras – Jakiškių dvaras (19 km)	
15:40-17:30	<i>Objektas / Susitikimas:</i> Jakiškių dvaras, susitikimas su šeimininke Meile Zaleckiene	Jakiškių dvaras, Dvaro g. 4, Jonišio r. sav., 84267 Jakiškiai
17:30-19:00	Kelionė autobusu: Jakiškių dvaras – Telšiai (102 km)	
19:00-20:00	Vakarienė	Svečių namai „Buožinta“, Mokyklos g. 2, Buožėnai
20:00-21:00	<i>Vakarinė diskusija:</i> „Atokūs“ dvarai: įveiklinimo iššūkiai	Svečių namai „Buožinta“, Mokyklos g. 2, Buožėnai

DATA	TEMA	VIETA
Rugpjūčio 25 d., PENKTADIENIS	Tobulas dvariškis: sprezzatura visose gyvenimo srityse <i>Moderuoja dr. Aistė Bimbirytė</i>	Nakvynė buv. Saleziečių vienuolyne (Panemunės pilis)
MARŠRUTAS	Telšiai > Kretinga > Palanga > Panemunės pilis	
7:30-8:30	Pusryčiai	Nakvynės vietoje
8:45-10:00	Kelionė autobusu: Telšiai – Kretinga (73 km), video pasakojimo „Dvarų dėlionė. Oranžerijos“ peržiūra (Youtube)	
10:00-11:15	<i>Objektas:</i> ekskursija po Kretingos dvaro rūmus	Vilniaus g. 20, 97102 Kretinga
11:15-12:00	Savarankiška aplinkos ir oranžerijos apžiūra	
12:00-13:00	Pietūs dvaro oranžerijoje, kavinėje „Pas grafą“	Vilniaus g. 20, 97102 Kretinga
13:20-13:40	Kelionė autobusu: Kretinga – Palanga (15 km)	
13:50-14:40	<i>Objektas/ Paskaita:</i> „Tobulas dvariškis: sprezzatura visose gyvenimo srityse“ / <i>dr. Aistė Bimbirytė</i>	Vytauto g. 17, 00135 Palanga
14:50-15:30	<i>Paskaita:</i> „Moteriškoji dvaro erdvė: buduaras“ / menotyrininkė, Žyplių dvaro restorano ir svečių namų valdytoja Lina Tarnauskienė	
15:30-17:30	Laisvas laikas. Savarankiška Palangos rūmų ir parko apžiūra	

17:30-19:30	Kelionė autobusu: Palanga – Pilis I (190 km)	
19.30-20.30	Vakarienė Šilinės bistro „Keltininkas“	Šilinė, Jurbarko r., 74665

DATA	TEMA	VIETA
Rugpjūčio 26 d., ŠEŠTADIENIS	Dvarų architektūros ir interjero moksliniai tyrimai / Susitikimai su Lietuvos bajorais	Nakvynė buv. Saleziečių vienuolyne Vytėnų g. 41, Pilies I k. 74464, Skirsnemunės sen., Jurbarko r.

MARŠRUTAS *Telšiai > Kretinga > Palanga > Panemunės pilis*

7:30-8:00	Maudynės Panemunės pilies tvenkinyje	
8:00-9:00	Pusryčiai	Restoranas „Best Baltic“ Panemunės pilyje, Vytėnų g. 53, Pilies I k. 74464, Skirsnemunės sen., Jurbarko r.
9:00-10:00	<i>Paskaita:</i> "Panemunės pilis: Eperješų renesansinės pilies transformacija Gelgaudų valdymo periodu" / Dvarų architektūros tyrėjas, Panemunės pilies direktorius, cav. dr. Marius Daraškevičius	Pokylių salė. Panemunės pilis, Vytėnų g. 53, Pilies I k. 74464, Skirsnemunės sen., Jurbarko r.
10:00-12:00	<i>Objektas:</i> Panemunės pilis, apžiūra su ekspertu/ architektė (restauratorė Vidutė Povilauskaitė)	
12:00-13:00	Pietūs. Galimybė įsityti VDA leidyklos leidinių dvarų paveldo tema	Pilies terasa
13:00-14:00	<i>Susitikimas:</i> prof. dr. Vytautas Levandauskas, galimybė įsityti naujausią knygą „Lietuvos Didžiosios kunigaikštystės architektūra: stilių raida“	
13:00-14:00	<i>Paskaita:</i> „Abiejų Tautų Respublikos šlovė. Vaivadijų bajorų uniforminis kostiumas“ / cav. grafas Daniel Jan Potocki	Pokylių salė
15:00-16:00	<i>Paskaita / Susitikimas:</i> „Didžiosios Kunigaikštystės kilmingųjų heraldika: ar lietuvių kilmingųjų herbai skyrėsi nuo lenkų?“ / Cav. atsargos leitenantas Mindaugas S taškevičius (h. Leliwa)	Pokylių salė
16:00-17:00	<i>Susitikimas:</i> Lietuvos bajorijos atstovas cav. prof. dr. Kęstutis Zaleckis	Pokylių salė

17:00-18:00	Laisvas laikas	
18:00-19:00	Diplomų teikimo ceremonija	Pokylių salė
19:00-20:00	Vakarienė pilies istoriniame valgomajame	Valgomasis
20:00-22:00	Europietišku šokių edukacija „XVIII amžiaus pokylis“/ šokių meistrė, istorinio kostiumo rekonstrukorė Eglė Kukyūtė	Pokylių salė

DATA	TEMA	VIETA
Rugpjūčio 27 d., SEKMADIENIS	Laisva diena Panemunės pilyje	Nakvynė buv. Saleziečių vienuolyne Vytėnų g. 41, Pilies I k. 74464, Skirsnemunės sen., Jurbarko r.
8:00-9:00	Pusryčiai	
	Laisva diena, savarankiškas išvykimas	
10:00-11:00	Šv. Mišios Skirsnemunės Šv. Jurgio bažnyčioje	M. Gadliausko g. 8, Skirsnemunė

LANKOMI OBJEKTAI

CHODKEVIČIŲ MIESTO RŪMAI VILNIUJE

Jau XVI a. rūmų teritorijoje stovėjo mūriniai pastatai. XVI–XVII a. sandūroje Chodkevičiai jų vietoje pastatė įtvirtintą miesto rezidenciją su vidiniu kiemu ir bokštais. XVII–XVIII a. rūmai buvo plečiami, kelis kartus perstatyti po gaisrų ir karų. 1754–1762 m. rūmai rekonstruoti pagal architekto A. Virenerio projektą, XIX a. I pusėje (apie 1825–1834 m.) dar kartą perstatyti, greičiausiai architekto Tomo Tišeckio. Po šios rekonstrukcijos rūmų architektūra įgavo vėlyvojo klasicizmo formas. Buvo suformuotas reprezentacinis vidinis kiemas, apsuptas keturių korpusų. Nuo to laiko nedaug tepakitę Chodkevičių rūmai ir šiandien yra vienas stilingiausių vėlyvojo klasicizmo ansamblių Vilniuje ir visoje Lietuvoje.

Daugiau negu tris šimtmečius rūmuose gyveno mažiausiai aštuonios Supraslio šakos Chodkevičių kartos. 1600 m. rūmai išgarsėjo ginkluotu susirėmimu su Radvilomis dėl paskutiniosios Slucko kunigaikštystės Sofijos Olėkaitės kraičio. Juose įsitvirtino ir savo šalininkų kariuomenę sutelkė tuometinis Žemaičių seniūnas Jonas Karolis Chodkevičius. Teigiama, jog konflikto metu iš Chodkevičių ir Radvilų rūmų buvo šaudoma net iš artilerijos pabūklų. 1611 m. Vilniaus kaštelionas Jeronimas Chodkevičius greta Paraskevos Piatnicos cerkvės įsigijo dar vieną namą. Jo sūnus daugkartinis LDK Vyriausiojo tribunolo maršalka ir Vilniaus vaivada Kristupas nupirko gretimas posesijas, rūmus išplėtė ir įtvirtino. Vėliau juose gyveno trys Kristupo Chodkevičiaus sūnūs – Vendeno vyskupas ir Vilniaus katedros kapitulos kanauninkas Aleksandras Kristupas, Vilniaus kaštelionas Jonas Kazimieras ir jaunas miręs Bludenio seniūnas Jeronimas Karolis.

Vilniaus rezidenciją paveldėjo pastarojo sūnus LDK stovyklininkas Jurgis Karolis, palikęs rūmus savo sūnui LDK kariuomenės pulkininkui Jonui Karoliui. XVIII a. Vilniaus rūmuose rezidavo Jono Karolio Chodkevičiaus sūnus Lietuvos Brastos vaivada Adomas Tadas ir anūkas Žemaičių seniūnas Jonas Mikalojus. Po pastarojo mirties rezidencija rūpinosi jo žmona Liudvika Ževuska-Chodkevičienė. Tačiau ji Vilniuje nuolat negyveno, todėl rūmai dažnai buvo nuomojami. XVIII–XIX a. sandūroje rūmuose, kurie tuo metu turėjo 33 sales ir kambarius, apsistodavo Jono Mikalojaus ir Liudvikos Chodkevičių sūnus Aleksandras – Napoleono šalininkas ir 1812 m. Lietuvos laikinosios vyriausybės karinio komiteto narys, kongresinės Lenkijos senatorius, generolas, mokslininkas, kolekcininkas. Jau 1810–1811 m. jis ieškojo rūmams pirkėjo. Netrukus rūmai atiteko valstybės tarėjui Vaitiekui Puslovskiui. 1834 m. čia įsikūrė Medicinos-chirurgijos akademija, o 1841 m. – Vilniaus švietimo apygardos kanceliarija. Dalis rūmų buvo perstatyta, erdvios salės pertvertos, įrengti butai.

1919 m. Chodkevičių rūmai atiduoti atkurtam Vilniaus universitetui. Karo ir pokario metais čia gyveno universiteto profesoriai (P. Pakarklis, V. Sezemanas, J. Vabalas-Gudaitis, V. Jurgutis, I. Jonynas, A. Žvironas ir keletas kitų).

Nuo 1994 m. Chodkevičių rūmų vakarų korpuse veikia Vilniaus paveikslų galerija. Kituose korpusuose įsikūrusi Lietuvos nacionalinio dailės muziejaus administracija, biblioteka, archyvas, dailės kūrinių saugyklos.

UMIASTOVSKIŲ MIESTO RŪMAI VILNIUJE

Visai šalia Trakų vartų, sklype, kurį juosė gynybinė siena, iki XVI amžiaus buvo keletas medinių pastatų. 1579 m. gegužės 26 d. privilegija Steponas Batoras jau mūrinį namą padovanojo baltos ir raudonos odos išdirbėjų cechui. Po 1655 m. gaisro nuniokoto namo odininkai net nebandė atstatyti. 1716 m. namas buvo parduotas magistrato tarėjui Jonui Pensui. 1738 m. ponia Pensienė-Leonienė-Malienė šį namą užrašo Vilniaus pranciškonams. XVIII a. viduryje namą kurį laiką valdė Žemaičių vyskupas Antanas Tiškevičius, kuris po keturių metų jį pardavė F. Perneriui. Neilgai trukus, 1782 m. Pernerio našlė namą pardavė Smolensko iždininkui Benediktui Inčikovui su žmona Ana Barčevska.

Vėliau rūmai priklausė Lisovskiams. Žinoma, kad 1818 m. pastatas buvo parduodamas. Fiksuojama, kad kiek vėliau, posesijos savininku tampa turtingas žemvaldys Jokūbas Umiastovskis, kilęs iš senos bei garsios Piešalų-Klimont-Umiastovskių von Nandelštat giminės. Tikėtina, kad tai jis pasistatė sau žiemos rezidenciją Trakų gatvėje. Mirus Jokūbui Umiastovskiui, apie 1856 m. rūmai Trakų g. atiteko jo sūnui Kazimierui. Devynioliktojo amžiaus pabaigoje K. Umiastovskis rekonstravo rūmus, atsižvelgdamas į pavyzdinius rusų klasicizmo projektus.

XX a. pradžioje rūmų šeiminkais tapo Vladislovas bei Janina Umiastovskiai. Skirtinguose šaltiniuose minima, kad rūmai buvo remontuojami 1909 bei 1914 metais. Greičiausiai, tuo metu rūmų frontoną papuošė du kartušai, dešinėje su Umiastovskių von Nandelštat, kairėje su Ostrorog-Sadovskių herbais.

Jau gerokai po Vladislavo Umiastovskio mirties, 1922 metais, grafienė Janina pradėjo didžiąją rūmų rekonstrukciją, turėjusią sugrąžinti rūmams buvusią didybę. Rekonstrukcija buvo patikėta tuo metu garsiam architektui A. Filipovičiui-Dubovikui. Darbai užtruko ketverius metus ir buvo baigti 1926 metais. Rūmų interjero dekorui buvo panaudotos geriausios to meto medžiagos, menės įrengtos graikiškuoju, prancūziškuoju, bizantiškuoju ir rytietiškuoju ir kiniškuoju stiliais. Vidiniame kieme atsirado balkonas juosiamas balustrados ir dekoruotas nežinomo autoriaus antikinių formų skulptūra. Išorėje, Pylimo bei Trakų gatvių kampe, fasadų susikirtime suprojektuojama speciali skulptūrai skirta niša. Grafienės Umiastovskos pageidavimu, nišą papuošė italų skulptoriaus Karlo Lorenzetti šventojo Kristoforo skulptūra. Skulptūra ne tik papuošė rūmus, ji taip patiko miestiečiams, kad rūmus imta vadinti rūmais po „Šv. Kristoforu“.

Nežiūrint to, kad rekonstrukcija buvo baigta jau 1926 m., jau po keleto metų grafienė nusprendė vieną iš rūmų menių pertvarkyti į koplyčią, skirtą kasdienėms pamaldoms. Kukli, skoningai įrengta koplyčia buvo baigta ir pašventinta 1933 m. liepos 19 d. Grafienė Janina Umiastovska rūmuose šeiminkavo iki pat 1938 metų, kuomet išvyko į Romą. Laimei, ji nematė, kaip sovietams užėmus Vilnių, rūmai buvo nusiaubti, o net trisdešimt trys sunkvežimiai išvežė Umiastovskių vertybes į Rusijos gilumą. Sovietų okupacijos metais, naikinant visus religinius simbolius, Šv. Kristoforo skulptūra buvo nuimta ir mįslingai dingo. Tik 1973 m. Šv. Kristoforo vietoje atsirado skulptoriaus Stanislovo Kuzmos skulptūra „Miesto sargybinis“.

Janina Umiastovska mirė Šveicarijoje 1941 m.

Neoklasicistiniai rūmai nepakitę išliko iki šių dienų. Kurį laiką rūmuose veikė Paminklų apsaugos ir kraštotyros draugija, nuo 1962 m. Teatro ir muzikos muziejus. 1991 m. pastate buvo atlikti žvalgomieji tyrimai. Pirmame pastato aukšte įsikūrusi siuvykla „Ramunė“ 1993 m. ėmėsi pastato rekonstrukcijos. Tuo metu ir buvo sunaikintos dar likusios autentiškos durys, jų staktos, sunaikintos nišos, polichromija dengtos sienos buvo apkaltos gipso kartono lakštais.

2008 m. dalis rūmų, panaudots teise, buvo perduota VšĮ „Vilniaus klubui“. Vilniaus klubo narių asmeninių indėlių pagalba atkuriamos rūmų patalpos ir buvusi šlovė. Prikelti naujam gyvavimui, buvę Umiastovskių rūmai šiandien yra ne tik Vilniaus klubo būstinė. Tai dar vienas kultūros ir progresyvios minties židyns Vilniaus mieste.

GURECKIŲ MIESTO RŪMAI VILNIUJE

XV a. pabaigoje ar XVI a. pradžioje čia buvo pastatytas gotikinis namas. Jis stovėjo galu į Dominikonų gatvę ir šonu į Stiklių gatvę. XVI a. viduryje namas priklausė Strijkovskiui. 1603 m. namą įsigijo Teodoras Liackis ir XVII a. pirmoje pusėje pailgino jį į pietų ir vakarų pusę. 1649 m. iš Samuelio Liackio namą nupirko Vilniaus jėzuitų akademija (universitetas). XVIII a. pirmoje pusėje perstatytas pagrindinis ir pastatytas naujas vakarų korpusas. Vieno kambario su virtuve ir sandėliu butus akademija nuomojo smulkiems amatininkams. 1775–1790 m. namas priklausė Gardino regentui Valentinui Gureckiui. Jo iniciatyva ir lėšomis pastatytas dviaukštis mūrinis pietinis korpusas, uždaręs pietinį kiemelį, visiems kitiems korpusams užstatytas trečias aukštas, be to, pastatyta pagrindinio fasado klasicistinio portiko imitacija.

XVIII a. pabaigoje rūmuose buvo apie dešimtį parduotuvių. 1806 m. rūmai priklausė Mejeriui, mirdamas 1817 m. jis paliko juos sūnams, tarp jų ir Frydrichui, 1831 m. sukilimo dalyviui. 1909 m. sudarytas rūmų rekonstrukcijos planas, bet įvykdytas tik iš dalies: įrengtos pirmo aukšto vitrinos, išgriautos kai kurios vidaus kapitalinės sienos (yra išlikusių gotikinių), pristatytas kampinio bokštelio (jis buvo suderintas su kitoje Stiklių gatvės pusėje iki 1950 m. stovėjusio namo analogišku bokštelium). Antras medinis aukštas nugriautas prieš Antrąjį pasaulinį karą. Iki 1984 m. rūmuose buvo butai, prekybinės patalpos. Nuo 1985 m. rekonstruoti pagal architektą Audroniaus Katiliaus projektą.

Dabar rūmuose veikia Vilniaus Dailės akademijos dailėtyros institutas, tautodailininkų tekstilinių Antano ir Anastazijos Tamošaičių galerija „Židiny“ ir ekologiško maisto restoranas „Deco“.

LAPŠIŲ DVARAS

Lapsių dvaras (rūmai pastatyti apie 1875 m.) – dvaras Širvintų rajone, Lietuvoje.

Pirmasis patikimas žemės nuosavybės šaltinis yra 1816 m. Ukmergės pavieto surašymas. Jame valdos, kurioje daugiausia stovėjo mediniai pastatai, savininkais įrašyti 45 metų Juozas Hermanovskis ir jo 18 metų žmona Anelė Ulinska.

Nedidelė valda kairiajame Širvintų upės krante ilgainiui įgijo dvaro statusą. Valdą sudarė žemė daržui, dirbama žemė, miškas ir neapibrėžta žemė. Po 1861 m. žemės reformos ir baudžios panaikinimo dalis dvaro žemės buvo parduota kaimo valstiečiams. 1874 m. balandžio 20 d. Lapsių dvarą varžytinėse nusipirko Jurgis Lukoševičius (1843–1917).

Lukoševičių giminė buvo intelektualai, daugiausia gyvenę Lenkijoje. Šeima buvo katalikiška. Jurgis ir jo žmona Stanislova (1857–1934) susilaukė septynių vaikų: keturių berniukų ir trijų mergaičių.

Jurgis dalyvavo 1863 m. sukilime. Kai rusų karininkai atėjo jo ieškoti, vietiniai kaimo gyventojai Biblija prisiekė, kad nežino, kur jis yra ir šeimnininko neišdavė.

1876 m. valdą sudarė 203,4 ha žemės.

Jurgis Lukoševičius mirė 1917 m. ir buvo palaidotas Vilniaus Bernardinų kapinėse. Testamentu turtas buvo padalintas tarp Jurgio našlės, dukterų ir sūnų. Lapsių dvarą paveldėjo sūnus Vytautas (Witold) (1888–1926), vedęs Vandą Gryffin (1897–1988).

1924 m. dvaro sodybą sudarė pagrindinis mūrinis dvaro rūmas ir trylika medinių pastatų, įskaitant tvartus, krautuves, kalvę, vištidę ir pirtį.

Vytautui mirus nuo vidurių šiltinės (palaidotas Širvintų rajono Gelvonų kapinėse), Lapsių dvarą paveldėjo jo žmona Vanda (1897–1988). Dvaro ūkį tvarkė samdomas prižiūrėtojas, nes šeima daugiausia gyveno Kaune, kur Vanda turėjo galanterijos dirbtuves Kęstučio g. 18 („Šatrija“), nors vasarodavo Lapsiuose.

1928 metais Vanda ištekėjo už pirmosios ponios Sofijos Smetonienės (1884–1968) brolio Romano Chodakausko (1883–1932). Romanas Chodakauskas vasarodavo Lapsiuose su Vanda. Prezidentas Antanas Smetona (1874–1944) čia nuolat lankydavosi su žmona.

1930 m. gegužės 31 d. Vanda dar įsigijo žemės iš Jadvygos Mackevičaitės (67,8 ha) ir Karolinos Paškauskaitės (67,8 ha), taip padidindama Lapsių dvaro dydį.

Romanas mirė 1932 m., sulaukęs 49 metų. Dvarą iki Antrojo pasaulinio karo pradžios valdė našlė Vanda.

1940 m. spalio 15 d. šeimnininkė „atidavė“ 278,5 ha „valstybinės žemės fondui“.

II p. karo metais Vanda Lukoševičienė–Chodakauskienė ir jos šeima pabėgo iš namų ir savo šalies, galiausiai emigravo į Argentiją, o paskui į Kanadą, kur iki šiol gyvena jų palikuonys.

1940 m. dvaras buvo nacionalizuotas. Karo metais dvaras buvo atiduotas tvarkyti vokiečių kolonistams. Dvare pradėtas auginti tabakas ir daržovės.

1945 m. Valstybinis žemės fondas paėmė 244,2 ha žemės ir dvarą pavertė tarybinu kolūkiu. Sovietmečiu dvaras stipriai nukentėjo: ūkiniai pastatai buvo apgriauti, dvaras buvo naudojamas kaip kolūkio svirnas, tvartas – ūkio technikos sandėliavimui.

Vanda Lukoševičienė-Chodakauskienė (g. Gryffin) mirė 1988 m.

1991 m. atkūrus Lietuvos nepriklausomybę, dvaro pastatai buvo apiešti dešimtmetį, kol galiausiai namą iš Romano Chodakovskio (1932–2001) 2001 metais nupirko architektė Ona Buklienė su vyru.

Naujieji savininkai 2001–2003 m. atnaujino dvaro rūmus ir šalia esančią medinį svirną.

Lapšių dvaro architektūra būdinga istorizmo laikotarpiui, pasižyminti gana įnoringu eklektišku dekoru ir originalia fasado kompozicija; jo centrinę dalį pabrėžia įmantrus laiptuotas frontonas su obeliskais iš abiejų pusių, kaimiški piliastrai ir pusapvaliai mansardiniai langai.

Iki XX amžiaus pradžios dvare buvo elegantiška medinė įstiklinta veranda, papuošta ažūriniais raizininiais. Šį priedą kiek vėliau pakeitė pusapvalė terasa su dekoratyvine balustrada, kuri pagrindiniam įėjimui suteikė didybės jausmą.

ŽEIMIŲ DVARAS

Žeimių dvaras pradėjo formuotis XV a. pab. – XVI a. pr. Manoma, kad tuo metu dvaro sodyba, įsikūrusi atokiau nuo išaugusio miestelio, buvo medinė. Ją valdė Medekšų giminė. XVIII a. pr. Žeimių dvaro sodybą paveldėjo Dominykas Medekša (1710-1783) – žymus LDK valstybinis veikėjas, Radvilų politinis rėmėjas, Kauno pavieto maršalka, Kauno pakamoris. XVIII a. pab. jis pradeda Žeimių dvaro mūrinio ansamblio statybą. Iš šio laikotarpio išlikusi memorialinė koplyčia, pastatyta 1768 m. Koplyčia skirta Dominyko Medekšos (1710-1783) sūnaus Teodoro (1747-1768), Baro konfederato, žuvusio 1768 m. ties Višakio Rūda, atminimui įamžinti. Pagrindiniai dvaro sodybos rūmai pastatyti XVIII a. pab., XIX a. pr. buvo rekonstruoti ir įgavo vėlyvojo klasicizmo bruožų. Taip pat tuo metu įkurtas ir Žeimių dvaro parkas. Jis planuotas geometriškai: siauros alėjos želdinių masyvą skaidė į keturkampius plotus. 1780 m. Dominykas Medekša (1710-1783) Žeimių dvaro sodybą parduoda vyskupui Juozapui Kazimierui Kosakovskuii (1737-1794). Po jo mirties, Žeimius paveldi jo brolis Antanas, vėliau jie atitenka vyriausiajam sūnui Mykolui Kosakovskuii (1769-1842) – Kauno žemės teisėjui, senienu rinkėjui, pilkapių tyrinėtojiui- ir jo sūnui Simonui Kosakovskuii (1812-1882). Šiuo laikotarpiu rekonstruoti pagrindiniai dvaro rūmai, dvaro parkas perplanuotas, suteikiant klasicistinių peizažinių bruožų. XX a. pr. Žeimių dvare vyko didesni pertvarkymo ir remonto darbai, kuriems vadovavo architektas Stanislovas Bogušas Siestšencevičius (1869-1927). Rūmų rytinėje pusėje iškilo lenktas pandusas su laiptais į antrą aukštą, išnyko senieji svirnai, klojimai, pastatytas naujas kumetynas, siloso bokštas. 1940 m. Žeimių dvaras buvo nacionalizuotas. Antrojo pasaulinio karo metais rūmuose buvo įsikūrusi karo ligoninė. Vėliau įrengti butai, biblioteka. 1959-1965 m. čia veikė Žemės ūkio technikumai. Vėliau ilgą laiką rūmai buvo apiešti, negyvenami, be stogo. Tik perėmus juos Žeimių vidurinės mokyklos bendrabučiui vėl buvo rekonstruoti ir suremontuoti, šįkart labai perplanuojant patalpas. Šiuo metu dvaro sodyba yra privati.

PAŽAISLIO VIENUOLYNAS

1664 m. Pažaislio kamaldulių vienuolyną fundavo LDK kancleris Kristupas Zigmantas Pacas (1621–1684). Pažaislio kamaldulių vienuolynas buvo pirmas šio ordino vienuolynas Lietuvos Didžiojoje Kunigaikštystėje. 1667–1674 m. pagal archit. Džovano Batistos Frediano projektą pastatyta Švč. Mergelės Marijos Apsilankymo bažnyčia. 1712 m., užbaigus bažnyčios viduje visus apdailos ir dekoravimo darbus, ją konsekrovo Vilniaus vyskupas Kazimieras Bžostovskis (1644–1722). Pagal fundacijos dokumentą Pažaislyje, Taikos kalne (Mons Pacis), turėjo gyventi 12 tėvų kamaldulių, pirmasis prioras buvo lietuvis tėvas Jeronimas. Taip pat pagal archit. D. B. Frediano projektą XVII a. pab. pastatyti vartai, svečių namai, o XVII a. pab. – XVIII a. pr. – vienuolynas su 2 uždalais keturkampiais kiemais, kiti statiniai.

Po 1739 m. pradėti statyti eremitų nameliai, jų sumūryta 13. XVIII a. vid. ir II p. bažnyčia rekonstruota. 1812 m. Pažaislio vienuolyną apiplėšė iš Rusijos bėgę Napoleono armijos kariai. 1832 m., pasinaudojus 1831 m. sukilimu kaip pretekstu, kamaldulių vienuolynas buvo uždarytas, vienuoliai išstremti, konfiskuotas turtas. Vienuolyną perdavus stačiatikių vienuoliams, čia įsteigtas Rytų apeigų Uspenijos vienuolynas, pašventintas 1840 m. Pirmojo pasaulinio karo metais stačiatikiai pasitraukdami išsivežė dalį meno vertybių, vienuolyno archyvas atsidūrė Gruzijoje, vokiečiai vienuolyno pastatuose įrengė ligoninę ir sandėlius. 1920 m. Pažaislio vienuolyną perėmė Lietuvos Šv. Kazimiero kongregacijos seserys. 1948 m. vienuolynas dar kartą uždarytas. Sovietmečiu čia būta Respublikinio centrinio archyvo, senelių namų, psichoneurologinės ligoninės, turistinės bazės. 1967–1991 m. vienuolynas priklausė Nacionaliniam M. K. Čiurlionio dailės muziejui. 1992 m. Pažaislio vienuolynas grąžintas Šv. Kazimiero seserų kongregacijai.

KIAUNORIŲ DVARAS

Kiaunorių vietovė XVII a. dažniau vadinta Grudziais – Kiaunoriais ir buvo valdoma susigiminiavusių Grudzlių ir Kiaunarskių šeimų. Apie 1786 m. Kiaunorių savininku buvo Žemaičių taurininkas Juozas Jasevičius Kiaunarskis. Manoma, kad prieš XIX a. vid. dvaras perėjo Ksaverijui Jonui Euzebijui Kiaunarskiui. Jis 1851 m. pastatė naujus medinius rūmus. 1861 m., be rūmų, Kiaunoriuose dar buvo vėjo malūnas, spirito varykla, koplyčia. 1863 m. dvarą buvo užėmę sukilėliai. Dvaras Kiaunarskių giminiai priklausė iki II pasaulinio karo, 1940 m. jis buvo konfiskuotas. Po II pasaulinio karo dvare įsikūrė mokykla, patalpos buvo sudalintos į mažesnes. Apie 1985 m. pastatas priklausė Kelmės švietimo skyriui, buvo įrengti mokytojų butai.

KURTUVĖNŲ DVARAS

Kurtuvėnų valda pirmąkart paminėta XV amžiuje. XVI a. pirmoje pusėje Kurtuvėnai pateko į LDK didikų Kęsgailių giminės rankas. XVI a. vid. sodyba atiteko Skaševskiams.

XVII a. Kurtuvėnų dvaro raidai turėjo įtakos nepalankūs politiniai ir ekonominiai pokyčiai valstybėje. Sodyba kelis kartus keitė šeimininkus, liko beveik be gyventojų po maro epidemijos, smarkiai nukentėjo per karus su Švedija.

XVIII a. pr. dvarą įsigijo Nagurskiai, kurių trys kartos Kurtuvėnus valdė visą amžių. Dvaras suklestėjo, sodyboje iškilo medinių baroko stiliaus pastatų kompleksas. Už Jokūbo I gnoto Nagurskio (1752–1789) lėšas pastatyta mūrinė Kurtuvėnų bažnyčia.

Nagurskiai priskiriami ne tik prie pačių stambiausių, bet ir pažangiausių XVIII a. LDK žemvaldžių. Šeima dalyvavo kovose dėl 1791 m. gegužės 3 d. Konstitucijos, 1794-ųjų sukilime. Karalius Stanislovas Augustas Poniatovskis Joną Nagurską pavadino žmogumi, galinčiu pakelti Lietuvą į kovą su rusais. Kajetonas Nagurskis (1765–1802) vienas iš pirmųjų Lietuvoje (1800 m.) testamentu suteikė laisvę baudžiauninkams.

XIX a. paskutinis Kurtuvėnų Nagurskis – Kajetonas – tiesioginių paveldėtojų nepaliko. XIX a. Kurtuvėnus valdė Žukauskai, Bulgarinai, Tiškevičiai, Parčevskiai. 1862 m. dvarą nupirko grafas Henrikas Pliateris. Beveik aštuonis dešimtmečius Kurtuvėnuose šeimininkavę Pliateriai modernizavo dvarą, įkūrė didžiausią Lietuvoje žuvininkystės ūkį, medinius sodybos pastatus ėmė keisti mūriniais. Dvaro sodyboje iškilo nauji rūmai, arklidės, oficina.

XX a. pradžioje Kurtuvėnų dvaras buvo ne tik krašto ekonomikos, bet ir kultūros centras. 1902–1903 metais Pliaterių vaikus mokė lietuvių demokratinės minties pradininkas Povilas Višinskis, pas jį lankydavosi rašytojai Jonas Biliūnas, Žemaitė, Šatrijos Ragana. Pro Kurtuvėnus ėjo knygnešių keliai. Nepriklausomoje Lietuvoje Pliaterių valdomas Kurtuvėnų dvaras buvo pripažintas pavyzdiniu ūkiu. 1940 m. sovietų valdžia paskutinįjį dvaro savininką Stanislovą Pliaterį (1889–1955) ištrėmė į Sibirą, o sodybą nacionalizavo. Per II-ąjį pasaulinį karą ūkį valdė vokiečių paskirtas administratorius. Sovietmečiu buvusi dvarvietė priklausė Bubių tarybiniam ūkiui. Paskutiniame XX a. dešimtmetyje ją ėmė tvarkyti Kurtuvėnų regioninio parko administracija.

BIRŽUVĖNŲ DVARAS

Biržuvėnai pirmą kartą paminėti 1253 m. Kuršo vyskupo Henriko sudarytame Kuršo žemės dalybos dokumente. Vėliau Biržuvėnai minimi 1493 m. kaip valsčiaus centras. XVI a. priklausė LDK didikų Kęstartų giminėi. 1554–1571 m. valsčiaus tįjūnu buvo Sebastijonas Kęstartas. Archeologinių tyrimų metu buvo rastas koklis, puoštas Kęstartų giminės herbu su 1575 m. gamybos data ir inicialais P. K. – galėjo būti pagamintas Petro Kęstarto, sulaukusio pilnametystės ir pradėjusio valdyti dvarą garbei. 1572–1597 m. valsčiaus tįjūnu minimas Mikalojus Tolvaišas. Reformacijos rėmėjų Kęstartų ar Tolvaišų valdymo laikais Biržuvėnuose galėjo būti pastatyta kalvinų koplyčia. 1824 m. plane Biržuvėnų piliakalnis vadinamas „kalvinska gora“. Po 1637 m. Jonas Sebastijonas Kęstartas, žemaičių seniūnijos vėliavininkas, žemaičių karuža dvarą pardavė Pajūrio seniūnui Aleksandriui Vainai. Tuo metu buvo sudarytas dvaro inventoriūs. Valdant Vainoms pastatytas po oficina išlikęs rūsys. 1667 m. Vladislovas Vaina su žmona Felicijona Belikevičiūte Vainiene Biržuvėnus perleido Tverų seniūnui Mikalojui Gorskiui, valdžiusiam Beržėnus ir Pašatriją. Tačiau 1690 ir 1717 m. dūmų surašymuose Biržuvėnų savininku nurodomas Dalielius Bialozoras. Dabartinė dvaro sodyba yra išlaikiusi principinę XVII a. struktūros schemą. Nors 1720 m. karalius Augustas II (1670–1733) Biržuvėnams suteikė privilegiją rengti turgų, dvaras į didesnį miestelį neišaugo. Gorskių šeima dvarą valdė iki 1940 m. Dvaro kapinėse palaidoti Adomas, Napoleonas Titas ir Antanas Gorskiai. Svarbiausiu Gorskių dvaru Biržuvėnai tapo apie XVIII a. vid., po Žemaitijos pataurininkio, pilies teisėjo, nuo 1766 m. Žemaitijos kašteliono, Mykolo Gorskio (apie 1710–1776 m.) santuokos (1759 m.) su Marijona Vainaitė. Po jo mirties dvarą paveldėjo sūnus Žemaitijos tįjūnas, pulkininkas Liudvikas Bartolomėjus Gorskis (1749–1815). 1824 m. planas atspindi Mykolo ir Liudviko Gorskių formuotos dvaro sodybos situaciją. Po Liudviko mirties dvarą perėmęs jo anūkas Telšių pavieto vėliavininkas Adomas Gorskis (1787–1850) dalyvavo 1831 m. sukilime, vos išvengė turto konfiskacijos ir suėmimo. 1831 sukilimo metais dvare siautė choleros epidemija. Apie 1840 m. Biržuvėnuose vyko statybos, jose dirbo meistrai Johanas, Sohdanas ir Kristijonas Niederstrasseriai. Vėliau Biržuvėnus perėmė Adomo sūnus, Telšių pavieto maršalka Napoleonas Liudvikas Titas (1811–1880). Po pastarojo mirties 1880 m. sodyba ir dalis žemių perėjo sūnaus iš antrosios santuokos Antano Gorskio (1881–1919), vadinto kupreliu, nuosavybėn. 1897 m. įvesdinimo raštu jam priskirtas dvaro centras su sodyba. 1889 m. Biržuvėnų dvaras turėjo 1197 dešimtinių dirbamos, 533 dešimtinių kitos žemės ir 1067 dešimtinių miško. XX a. pr. dalį savo žemių Antanui patikėjo sesuo Ona. XIX a. Biržuvėnų dvarui priklausė Staniškės bei Paluklaukės (Dirmiškės) palivarkai. Didelės sodybos rekonstrukcijos vyko XIX a. paskutiniame ketvirtyje – XX a. pr.: rekonstruotas ponų namas, ūkinėje zonoje pastatytos didelio tūrio medinės daržinės, mūrinis tvartas, karvidės, 1907 m. pagal A. Zaleskio projektą perplanuotas parkas, 1909–1910 m. malūno vietoje pastatytas kartono fabrikas, šalia – inžinieriaus namas, kairėje upės pusėje – fabriko darbininkų namai, dvaro pastatuose buvo įvesta elektra. Teritorijoje yra Pirmojo pasaulinio karo Vokietijos imperijos karių kapai. Minima, kad į vokiečių kapines po karo buvo perkelta ir kalvinų koplyčia. Prieš paskelbiant žemės reformos įstatymą iš Onos Gorskienės buvo nusavinta dalis žemės ir miško kariškiams aprūpinti. Skelbiant žemės reformos įstatymą Gorskienei priklausė apie 710 ha Telšių apskrityje, Biržuvėnų dvare Gorskienei palikta 200 ha kultūriniam ūkiui kurti. 1929 m. Parceliacijos plane nurodyta, kad sodybai priklausė 465 ha dirbamos žemės ir ganyklų bei 50 ha miško, po jos liko apie 130 ha. Išparceliuotas dvaras pavadintas Biržuvėnų kaimu. XX a. trečiame dešimtmetyje kartono fabriko rytinėje dalyje buvo įrengtas malūnas, 1938 m. prie pastato pristatyta lentpjūvė su gaterio patalpa. Tarpukariu pirmame fabriko darbininkų name veikė Jokimo Gusčio krautuvė, paštas. Sovietų okupacijos metu dvaras nacionalizuotas. 1940 m. Gorskiai pasitraukė į dvarą Šaukėnuose, 1944 m. – į užsienį. Šiuo metu palikuonys gyvena Lenkijoje ir Prancūzijoje. Sovietmečiu ponų name buvo centrinė Luokės tarybinio ūkio Biržuvėnų skyriaus kontora, biblioteka su sale, vaikų darželis, II a. gyvenami butai. 1990 m. ponų namo patalpose veikė Aldonos Simonavičiūtės įkurtas visuomeninis etnografijos muziejus, po 2004 m. gaisro perkeltas į inžinieriaus namą. 2004 m. gaisro metu sudegė ponų namo stogas, daugiau nei pusė sienų konstrukcijų ir dalis vidaus įrangos. Centrinė sodybos dalis restauruota 2009–2012 m.

PAVIRVYČIO DVARAS

Pavirvyčio dvaras, esantis netoli Tryškių miestelio, susijęs su garsiais Lietuvos didikais Šemetomis. Po 1812 metais prasidėjusių įvykių ši pavardė pamažu buvo nustumta į antrąjį planą. Po Pavirvyčio dvaro savininkų dukters Mortos Šemetaitės ir prancūzo karininko vedybų tolesnis dvaro gyvenimas artimai susijęs su Prancūzija ir jos provincija Burgundija, iš kurios ir kilęs P. Druve. Joje daugiau kaip 20 metų išgyveno ir Morta. Paklausę tėvų prašymo ir parvykę ūkininkauti į gimtinę, jau Druve kartos, kurias vietiniai gyventojai vadino Drupėmis, o patį dvarą Drupine, pamažu užmaršties dulkėmis užklojo Šemetas, žinomą Žemaitijos bajorų šeimą. Pavirvyčio dvaras iki 1940 metų vasarą prasidėjusios nacionalizacijos priklausęs dviem Druvių palikuonių šeimoms, Elenai Bliumbergienei ir Michalausams, turėjo beveik 250 ha žemės ir buvo pavyzdingas ūkis. Saviems reikalams buvo pastatytas ir veikė prie Juodupio vandens malūnas. Dvare yra buvusi surinkta didžiulė meno kolekcija, kuri Pirmojo pasaulinio karo metu buvo išsaugota, tačiau 1940 m. sovietų kareivių išvežta.

ŽAGARĖS DVARAS

Pirmosios žinios apie Naujosios Žagarės dvaro sodybą siekia XVI a. I p., jos įkūrimas siejamas su Vilniaus vyskupu Jonu, Šiaulių valsčiaus valdytoju. Iki XVIII a. pab. Naujosios Žagarės dvaro sodyba buvo valstybinio dvaro – Šiaulių ekonomijos – dalis ir priklausė įvairiems Lietuvos stambiesiems didikams, kurie čia užsiėmė daugiausia ūkine veikla. 1793 m. visos karališkosios Šiaulių ekonomijos žemės tapo carinės Rusijos imperijos nuosavybe. Šiaulių ekonomiją Jekaterina II (1729–1796) padovanojo grafiui Platonui Zubovui (1767–1822), kuris dvarą valdė iki savo mirties 1822 m. Vėliau dvaras atiteko grafo brolio Nikolajui Zubovo (1763–1805) sūnui Aleksandrui Zubovui (1797–1875) ir paveldėjimo teise perėjo šio sūnui pulkininkui Platonui Zubovui (1835–1890), kuris 1858 m. dvarą pardavė į atsargą išėjusiam gvardijos pulkininkui ir kavaleristui grafiui Dmitrijui Naryškinui (1812–1866). Zubovų valdymo laikais, dvaro sodyba perkelta į dabartinę vietą (iki XVIII a. pab. ar XIX a. pr. buvo išdėstyta arčiau bažnyčios ir Žagarės miestelio), ji buvo perplanuota ir modernizuota. 1836 m. inventoriuje minimas sodybos eglinių tašytų rąstų ant akmens pamatų pastatytas ponų namas. XIX a. pr. pietvakarinėje ponų namo pusėje pradėtas formuoti parkas. Tuomet buvo įrengta užtvanka, veikiausiai ir vandens malūnas greta jos. Netoli vandens malūno buvo pastatytas ir mūrinis olandiško tipo vėjo malūnas, išlikęs iki šių dienų. Naryškinų šeima Žagarės dvare nuolat negyveno – reziduoavo tik vasaromis. 1865 m. nuosavybės vertinimo dokumente minimi Naryškinams priklausę mūriniai su dviem fligeliais rūmai. Tarp 1858–1865 m. ar anksčiau, dar Zubovų valdymo laikais, pastatyti rūmai - vienas paskutiniųjų gyvenamosios ir reprezentacinės paskirties vėlyvojo klasicizmo pastatų, iškilusių Lietuvos dvarų sodybose. Pietinėje rūmų pusėje buvo įrengta terasa, reprezentacinės patalpos. Inventoriuje minimi sodai, tad tuo metu jau galėjo stovėti iki šiol išlikęs sodininko namas su oranžerija. Dimitrijui Naryškinui mirus, dvaras atiteko jo žmonai, o vėliau - sūnams Aleksandrui Naryškinui (1851–1894) ir, po pastarojo mirties, Georgijui Naryškinui (1848–1924), kuris dvarą valdė nuo 1894 iki I pasaulinio karo. Jo valdymo metu suformuotas iki šių dienų beveik nepakitęs reprezentacinis kiemas, kuriame iškilo nauji ar buvo perstatyti ledainės, žirgyno pastatų komplekso pastatai. Pietvakarinėje dvaro sodybos teritorijoje iškilo koplyčia ir šventiko, kiti namai, ūkinėje-gamybinėje dalyje - pieninė, aludario ir šėriko gyvenamieji namai, jv. paskirties ūkiniai pastatai (kiaulidė, darbinių arklių arklidė, karvidė, svirnas, sandėlis galvijų pašarui), dabartinis vandens malūnas. Visą ansamblį apjungė naujai apželdintas parkas. Kiek vėliau, apie 1905 m., parkas apjuostas gūbrine tvora - patekti į teritoriją buvo galima per tris įvažiavimus, prie kurių stovėjo sargų namai. Galbūt žavėdamasis anglų architektūra ar norėdamas savo vasaros rezidenciją susieti su nuolatine gyvenamąją vieta Londone, Kensingtone, G. Naryškinas naujai statytiems pastatams pasirinko atgimusį vad. Tiudorų (anglišių kotedžų) stilių, kuris derėjo prie statomų neogotikinio stiliaus arklidžių. Tiudorų stiliaus gyvenamuosius namus, tikėtina, jog ir pieninės bei sargų namų pastatus, projektavo Karališkojo britų architektų instituto (R.I.B.A.) narys archit. Edward Arden Minty (1857–1936).

Šalia angliško stiliaus statinių 1898-1900 m. performuotas ir praplėstas parkas. Kurti jo projektą pasirinktas garsus kraštovaizdžio architektas ir dendrologas, Rygos parkų ir sodų direktorius, Georgas Friedrichas Kuphaldas (1853-1938), projektavęs daug visuomeninių ir privačių parkų, pvz. Žiemos rūmų parką Sankt Peterburge, parkus Latvijoje. Žagarės dvarui sukurtas didžiulis, apie 70 ha plotą užimančio, dendrologiškai turtingo mišraus angliško tipo peizažinio parko projektas. Medynai naujajame parke išdėstyti didelėmis grupėmis, apie trečdalis augalų - spygliuočiai. Iš viso parke būta per 200 dendrofloros rūšių. Abipus žirgyno komplekso iškasti ovalūs tvenkiniai. XIX a. pab. pastatai organiškai susiliejo su dar Zubovų įkurta senąją dvaro sodybos dalimi, sukurtas skirtingos stilistikos, tačiau vientisas, harmoningas dvaro sodybos pastatų ir parko ansamblis. Sodyboje buvo rengiamos Žemės ūkio parodos, dvaras garsėjo išskirtinės veislės žirgai. Tarpukaryje dvaro rūmai ir dalis parko buvo išnuomoti kunigui Juozui Laiviui, kuris čia įkūrė našlaičių prieglaudą. 1928 m. dalis parko paversta miesto sodui. 4-ame deš. parke nutiesta naujų takų, įvesta nederančių geometrinio planavimo bei želdinimo elementų. XX a. 7-8 deš. vykusių remontų metu neliko daugelio pastatų autentiškos plano struktūros, stogų dangos, pirminio langų rėmų skaidymo, netiksliai atkurtos medinės detalės.

DIDŽIOSIOS DAUNORAVOS DVARAS

Daunorava rašytiniuose šaltiniuose pirmą kartą paminėta 1557 m. kovo 10 d. Žygimanto Augusto privilegijoje, kuria jis leido Vilniaus vaivada, Šiaulių valdytojui Mikalojui Radvilai Juodajam gausiai apdovanoti žemėmis, į kurias pateko ir Daunorava, savo tarnybininką Mikalojų Maškovskį (Mikolaj Maszkowski), vykdžiusį valakų reformą Šiaulių valsčiuje. Matyt, suteikus šią privilegiją, netrukus ir buvo įkurtas privatus Daunoravos dvaras. 1623 m. dvarą iš Maškovskių nusipirko Jonas Marcinkevičius, kuris 1636 m. jį užstatė, o 1665 m. pardavė įtakingiems vokiečių kilmės baronams von Trankvicams (von Tranckwitz). Vėliau dvaras ne kartą keitė savininkus: 1684–1785 m. jį valdė baronai von der Bryginai (von der Brügggen), 1785–1797 m. – von Mantoifeliai-Sciogės (von Manteuffel-Szoegel), 1797–1904/1916 m. – von Pfeilitzeriai-Frankai (von Pfeilitzer-Franck), o iki 1940 m. – grafi von Keizerlingkai (von Keyserlingk). Iš XVIII a. II p. Daunoravos dvaro inventorių bei planų matyti, jog dvaro sodyboje būta reprezentacinės, ūkinės, gamybinės ir kluonienos zonų su atitinkamais pastatais bei tvenkinių su pylimais sistemos, tačiau iki šių dienų išlikę dvaro sodybos pastatai statyti XIX a. vid. ir XIX a. II p., valdant Julijui von Pfeilitzeriui-Frankui. 1940 m. nacionalizavus Daunoravos dvarą paskutinė jo savininkė grafienė Marta Keizerlingk su sūnumis ir dvaro įgaliotiniu pasitraukė į Vokietiją. Nors tebesitęsiant Antrajam pasauliniui karui dvaro įgaliotinis buvo sugrįžęs į Lietuvą ir valdė Daunoravos dvarą, tačiau antrosios sovietų okupacijos metais jam teko galutinai apleisti dvarą, kuriame įkurtas tarybinis ūkis.

JAKIŠKIŲ DVARAS

Jakiškių dvaras istoriniuose šaltiniuose minimas jau 1578 m. Senieji rūmai buvo nudrėbti iš molio ir, manoma, stovėjo dabartinės kūdros, esančios V teritorijos dalyje, vietoje. 1877 m. Vladimiras Zelstremas iš brolio Mikalojaus paveldėjęs 541 ha Jakiškių dvarą pardavė Jonui Koškuliui (1849–1931). Jis 1881 m. vedė Pakruojio dvaro savininko Hermano fon Ropo dukterį Olgą (1861–1930), su kuria susilaukė trijų vaikų: dukterų Katerinos ir Mėtos, bei sūnaus Leono Oto Valterio. 1898 m. Jono Koškulio iniciatyva pradėti statyti nauji, iki dabar išlikę, dvaro rūmai. 1924 m., vykdant Žemės reformą, nacionalizuota dalis dvaro žemės, dvarininkams Košuliams palikta tik 80 ha. 1925 m. balandžio 22 d. į dvarą atvykęs likvidatorius K. Danta, perdavė dokumentus su pažymėta žeme ir išvardintais pastatais: dvaro rūmais, 2 gyvenamaisiais namais, 4 tvartais, 4 daržinėmis, 2 malkinėmis, rūsiu, kalve, maniežu, malūnu ir kitais trobesiais. Dvarui paliktas ir didelis vaismedžių sodas. Tačiau tais metais Šiaulių apskrities Žemės reformos komisija nustatė, kad dvarininkams palikta per daug pastatų, tad iš dvaro turto išbraukti dar 5 ūkiniai pastatai. Iš nusavintos daro žemės susikūrė Maironių kaimas. 1940 m. Lietuvą okupavus Sovietų Sąjungai, dvaro savininkai pasitraukė į Vokietiją.

Per karą sudegė dauguma ūkinių pastatų, kraštą okupavę vokiečiai čia buvo įrengę rusų karo belaisvių stovyklą. Pokaryje išlikusiuose dvaro pastatuose buvo įkurta Žemės ūkio mechanizavimo mokykla, senelių namai, Lingaičių kolūkio vaikų lopšelis-darželis, kolūkio valgykla, galiausiai – pagalbinių verslų cechas ir sandėlis. 1997 m. dvaro sodyba įtraukta į Kultūros vertybių registrą, 2005 m. buvusios reprezentacinės dalies sklypą su rūmais ir ledaine įsigijo dabartiniai savininkai.

KRETINGOS DVARAS

XV-XVI a. susiformavo Kretingos kaimas, o jo pakraštyje - aplinkiniams kaimams administruoti, mokesčiams rinkti ir pasienio žemėms saugoti skirtas Kretingos dvaras, kurį XVI a. pr. valdė Žemaičių seniūnai Kęsgailos. 1532 m. Kretinga drauge su Platelių valda atiteko didžiajam kunigaikščiui Žygimantui Senajam (1467-1548), t. y. tapo valstybine valda. Nuo 1544 m. kraštą valdė jo sūnus Žygimantas Augustas (1520-1572). Pirmas oficialus dokumentas, kuriame minimas Kretingos dvaras ir valsčius - Valakų Žemės reformos metu Didžiojo kunigaikščio paskirto matininko Jokūbo Laškovkio 1566 m. surašytas Kretingos valsčiaus inventorius. 1572 m. didysis kunigaikštis Kretingos dvarą, mainais už valstybei atiduotas Svisločės valdas Gudijoje, atidavė Žemaičių seniūnui Jonui Chodkevičiui (1537-1579). 1579 m. Kretinga su dvaru atiteko grafo sūnui, žymiausiam visų laikų Lietuvos karvedžiui Jonui Karoliui Chodkevičiui (1561-1621). J. K. Chodkevičiui mirus, Kretingos, ir kitus dvarus paveldėjo vienintelė duktė Ona Scholastika (mirė 1625 m.). Visą paveldėtą turtą ji 1622 m. užrašė savo vyrui, LDK maršalkai Jonui Stanislovui Sapiagai (1589-1635) kuris mirė bevaikis. Jo valdos atiteko Kazimierui Leonui Sapiagai (1609-1656). Po jo mirties Kretinga su dvaru atiteko sūnėnui Kazimierui Jonui Sapiagai (1637-1720). 1720 m. Kretingą paveldėjo K. J. Sapiegos sūnus Jurgis Sapiega (1668-1732). Jurgio Sapiegos duktė Kristina 1745 m. iškėjo už LDK pataurininko Kazimiero Adrijono Masalskio (1724-1777). Kraičiui gavo Kretingos dvarą, kurį atidavė vyrui. Iš jo 1756 m. dvarą už 100.000 auksinų nupirko tėvas Mykolas Juozapas Masalskis (1697-1768). Chodkevičių laikais buvo pastatyti pirmieji mediniai dvaro rūmai. Sapiegy valdymo laikotarpiu miestelį ir dvarą nusiaubė badas ir maras, sukelti švedų kariuomenės puolimo. To laikotarpio inventoriai liudija, kad Kretingos dvaro sodyba stovėjo toje pačioje vietoje, kur yra ir šiandien - prie Akmenos ir Dupulčio upių santakos. Sapiegos dvarą nuomavo. 1757 m. už paskolą dvaras ir miestelis išnuomotas J. Baufalui. 1770 m. Kretingos dvaro savininku tapo Ignatas Jokūbas Masalskis (1726-1794), kunigaikštis, Vilniaus vyskupas (nuo 1762 m.), Edukacinės komisijos pirmininkas. Vyskupui valdant buvo pertvarkytas apleistas dvaras, susiformavo dvaro reprezentacinė dalis su parku ir ūkinė dalis su daržais. Prasidėjus 1794 m. sukilimui, sukilėlių vado Tado Kosciuškos (1746-1817) įsakymu vyskupas buvo suimtas, apkaltintas valstybės išdavimu ir 1794 m. birželio 28 d. Varšuvoje viešai pakartas. Jo valdas paveldėjo dukterėčia, brolio Juozapo Masalskio duktė, austrų kunigaikščio Karolio Juozapo Emanuelio de Ligne našlė Elena Apolonija de Ligne (1763-1815). Kretingą ir kitas valdas ji užrašė naujamam vyrui grafiui, Lenkijos karalystės pakamariui Vincentui Gavelui Potockiui (1749-1825), valdžiusiam nemažas valdas Gudijoje ir Lenkijoje. Už Potockių skolas valstybei Kretingos dvaras 1801 m. buvo inventorizuotas, o 1802-1804 m. teisme buvo nagrinėjama byla dėl Kretingos grafystės paėmimo valstybės nuosavybėn. Po teismų, 1806 m. Kretingos, Grūšlaukės, Plungės dvarus ir Tarvydų kaimą iš V. Potockio nupirko rusų kunigaikštis Platonas Zubovas (1767-1822). Jo valdymo laikais toliau buvo formuojama dvaro sodyba, parkas. Kretingos dvaru po P. Zubovo mirties disponavo sūnėnas, vyriausiojo brolio Nikolajaus Zubovo sūnus, tikrasis valstybės patarėjas Aleksandras Zubovas (1797-1875). 1827 m. visi Lietuvoje buvę P. Zubovo dvarai atiteko broliui, Rusijos kariuomenės generolui majorui Dimitrijui Zubovui (1764-1836). Jis laikomas Lietuvos Zubovų šakos pradininku. Kretingos dvarą 1828 m. už 250.000 sidabro rublių jis užstatė 9 metams grafiui Mykolui Tiškevičiui. Jo laikais 1829 m. Tarvydų kaimo žemėje įkurtas Dimitravo palivarkas, dvaro sodyboje užbaigtas formuoti peizažinis parkas, kuris 1839 m. minimas tarp penkių gražiausių angliškojo landsaftinio stiliaus parkų, buvusių Telšių apskrityje. Pagal 1839 m. sudarytą Dimitrijaus Zubovo turtų dalybų aktą Kretingos dvaras atiteko vieninteliam grafo sūnui Mikalojui (Nikolajui) Zubovui (1801-1871). 1864 m. dvarą M. Zubovas užrašė antrajam savo sūnui, Rusijos kariuomenės atsargos pulkininkui Gabrieliui (Gavrilui) Zubovui (1835-1891). Jo laikais Kretingos dvaras buvo užstatytas grafiui Juozapui Tiškevičiui. Įsiskolinus dvaras 1874 m. buvo aprašytas ir parduotas varžytinėse. Jį įsigijo Juozapas Tiškevičius (1830-1891).

PALANGOS DVARAS

Birutės kalno P papėdėje, siauroje terasoje tarp šlaito ir jūros kranto, apie X a. buvo įsikūrusi gyvenvietė. Archeologinių kasinėjimų metu joje aptikta stulpinių ir rentinių pastatų, gynybinių įtvirtinimų liekanų. XIII a. antroje pusėje gyvenvietė iš P pusės buvo apjuosta gynybiniu pylimu, XIV a. jo viršuje stovėjo 2 bokštai, sujungti rąstiniu pastatu. XIV a. II p. visa gynybinė sistema buvo sudėginta, ant kalno įtvirtinimai nebeatstatinėti, o įrengtas alkas, kartu ir astronominių stebėjimų aikštelė. Birutės kalno, kaip garsios pagoniškosios šventyklos šlovė nebuvo užmiršta dar ir XVII a. 1506 m. toje vietoje, kur, kaip buvo tikima, ilsisi Birutės palaikai, įsakyta pastatyti šv. Jurgio koplyčią. 1753 m. koplyčia atnaujinta, o 1869 m. pastatyta dabartinė. Greta esančiame Žemaičių kalnelyje gyventa tokiu pat laikotarpiu nuo I tūkstantmečio vidurio iki XIII-XIV a. 1527 m. karalius Žygimantas Senasis (1467–1548), pavesdamas Žemaičių seniūnu Stanislavui Stanislavaičiui Kęsgailai (1503–1532) valdyti Žemaitiją, dalį jos valdų pasiliko sau – tame tarpe ir Palangą. Palanga karališkąja valda išbuvo iki 1775 m., kuomet mainais buvo atiduota Vilniaus vyskupui Masalskiui (1726–1794). Po jo mirties valda atiteko jo dukterėčiai Elenai Apolonijai Potockienei (1763–1815), o jai mirus – jos vyru Vincentui Gavelui Potockiui (1749–1825). 1801 m. buvusią Palangos seniūniją nupirko K. Naselovskis, o 1824 m. tuo laiku vadinamą Palangos grafystę už 199,171 sidabro rublio – grafas Mykolas Juozapas Tiškevičius (1761–1839). Jam mirus, Palangos dvaras perėjo sūnaus Juozapo Mykolo (1805–1844) žinion, vėliau jo sūnui Juozapui Tiškevičiui (1830–1891), kuris 1848 m. pradėjo kurti Palangos dvaro sodybą. 1891 m. po jo mirties Tiškevičių valdos buvo padalintos jo sūnams. Feliksas (1869–1933) paveldėjo Palangą, 1893 m. jis vedė Antaniną Sofiją Koržbok-Loncką, kilusią iš Poznanės kunigaikštystės. 1893 m. grafas F. Tiškevičius pasikviečia vokiečių karališkąjį architektą, profesorių, žymų vilhelminio istorizmo stiliaus atstovą Franca Heinrichą Švechteną (1841–1924) suprojektuoti naujus rezidencinius rūmus. Rūmai buvo užbaigti 1897 m. Matomai F. H. Švechtenas pasikvietė prancūzų architektą-dendrologą Eduardą Fransua André (1840–1911) kartu su sūnumi Renė Fransua André ir belgų dendrologą Buiseną de Kuloną. 1895–1898 metais buvo atlikti pagrindiniai parko kūrimo darbai šventojo Birutės miško teritorijoje. Po Felikso Tiškevičiaus mirties Palangos dvaras atiteko vyriausiajam jo sūnui Stanislavui (1907–1974). Po Pirmojo pasaulinio karo išsilaisvinusioje Lietuvoje buvo atlikta žemės reforma ir grafų Tiškevičių giminė prarado Rusijos carų laikais turėtą turtų monopolį ir įtaką. Iš Tiškevičių nusavintą didžiausią parko dalį su Birutės kalnu valdžia 36 metais patikėjo Lietuvos pagražinimo draugijai. Tiškevičiams paliktąją dalį vėliau valdžia išpirko ir paskelbė Kurorto parku. Pietinė parko dalis – senovės miškas, esantis už Birutės parko, 1933 metais Palangoje vykstant Lietuvos skautų sąskrydžiui (jame lankėsi Pasaulio skautų organizacijos įkūrėjas lordas Robertas Baden-Povelas ir Lietuvos prezidentas Antanas Smetona), skautų vadovybei paprašius, Palangos miesto tarybos nutarimu buvo paskirta skautams ir pavadinta Skautų šilu. Bene pirmos didelės iškilmės ant Birutės kalno įvyko 1921 m. kovo 31 d., Lietuvai atgavus Palangą iš latvių. Šiose iškilmėse dalyvavo pats Antanas Smetona (1874–1944), kuris buvo ir sienos nustatymo komisijos pirmininkas, Steigiamojo Seimo vicepirmininkas Justinas Staugaitis (1866–1943), Lietuvos kariuomenės vadas generolas Silvestras Žukauskas (1860–1937), rašytojai Juozas Tumas-Vaižgantas (1869–1933), Antanas Vienuolis (1882–1957), Maironis (1862–1932). Šventės dalyviai aplankė ir Birutės kalną. Tai dieni jamžinti buvo pagaminta paminklinė lenta, kurioje buvo užrašas: „1921-III-31, dalyvaujant Lietuvos kariuomenei, palangiškių ir svečių minioms, grįžo Lietuvai Birutės ir Kęstučio dvasia gyvas buvęs Palangos kraštas“. Palangos dvarą 1939-1940 m. administravo Alfredas Marija Tiškevičius (1913–2008). Jis karo metu pasitraukė iš Lietuvos ir apsigyveno Lenkijoje. 1997 m. gegužės 22 d. jam suteiktas Palangos garbės piliečio vardas. 1939 m. buvo svarstoma galimybė dvaro rūmus parduoti valstybei, ten įrengiant reprezentacinę Lietuvos Respublikos Prezidento vasaros rezidenciją, tačiau šis planas nespėtas įgyvendinti. Po karo Palangos dvaras buvo nacionalizuotas. Antrojo pasaulinio karo metu ir pirmaisiais pokario metais rūmuose buvo įsikūrusios vokiečių ir sovietų kariuomenių komendantūros. Po 1957 m. rekonstrukcijos rūmuose veikė Dailininkų sąjungai priklausantys Dailininkų kūrybos namai. 1963 m. dvaro rūmuose įkurtas Palangos gintaro muziejus. 1966 metų pavasarį Palangoje apsilankiusi Palangos parko pirminio projekto autoriaus proproduktaitė Florencija Capelin Andre, prieš tai aplankiusi dešimtis kitų savo įžymiojo protėvio suprojektuotų parkų, teigė, kad Palangos parke, išskyrus kai kurias detales, ji rado autentišką Eduardo Fransua André sukurtų parkų dvasią.

Tiškevičiai Kretingos dvarą valdė iki 1944 m. J. Tiškevičius rekonstravo rūmus, įrėngė Žiemos sodą, pertvarkė parką, pastatė daug mažosios architektūros elementų. 1878 m. dvaro vandens malūne buvo įrengta pirmoji Lietuvoje hidroelektrinė, kuri buvo panaudota rūmų apšvietimui. 1882 m. nutiesta pirmoji telefono linija, sujungusi Kretingos dvaro rūmus su Plungės ir Rietavo dvarais. Mirus grafiui Juozapui Tiškevičiui dvarą paveldėjo jo sūnus Aleksandras Tiškevičius (1864–1945). I pasaulinio karo metais sudegė vakarinis rūmų korpusas, nukentėjo Žiemos sodas. 1922 m. žemės reformos metu dvaro valdos buvo apkarpytos, tačiau sodyba ir toliau buvo pavyzdinčiai tvarkoma: Aleksandro sūnus Kazimieras Viktoras (1896-1941) padėjo tėvui tvarkyti dvaro žemes, atstatė karo metu sunaikintus pastatus, atkūrė žiemos sodą. Apie 1925 m. Aleksandras Tiškevičius suremontavo pagrindinius rūmus, tačiau vakarinio korpuso nebeatstatė. Trūkstant lėšų tvarkymo darbams, imtasi verslo - dvare atsidarė saldinių, medaus ir sirupo dirbtuvė „Šatrija“, 1940 m. sovietų armijos potvarkiu Tiškevičių šeima buvo iškeldinta iš dvaro, o rūmuose apgyvendinti kariškiai. Oranžerijoje buvo įrengta valgykla. 1940-1941m. nacionalizuojant dvarus, sukauptos vertybės išvežtos, o vėliau dalis jų perduotos Kretingos muziejui. Karo metais nukentėjo dvaro sodybos, palivarko pastatai. Dvaro savininkai 1944 m. pasitraukė į užsienį. Po karo buvusio dvaro sodybos ir parko teritorijoje įsikūrė Kretingos žemės ūkio mokykla, 7 d-metyje perkvalifikuota į technikumą. Buvę dvaro rūmai naudoti žemės ūkio administracijos, o buvęs palivarko užstatymas – technikumui ūkio reikmėms. 1958 m. parkas paskelbtas valstybės saugojamu paminklu, 1972 m. dvaro rūmai buvo paskelbti architektūros paminklu, 1972-1987 m. atlikti vakarinio korpuso atstatymo darbai, dvaro rūmų rekonstrukcija. LR Vyriausybės nutarimu 1992 m. Kretingos dvaro rūmai ir kiti paminkliniai pastatai buvo perduoti Kretingos muziejui. 2011-2012 m., vykdant projektą „Kretingos dvaro sodybos paminklinių pastatų renovacija ir pritaikymas turizmui“ finansuojamą iš Europos Sąjungos struktūrinių fondų ir Lietuvos Respublikos biudžeto lėšų, renovuoti rūmai ir įrengtos naujos ekspozicijos.

PALANGOS DVARAS

Birutės kalno P papėdėje, siauroje terasoje tarp šlaito ir jūros kranto, apie X a. buvo įsikūrusi gyvenvietė. Archeologinių kasinėjimų metu joje aptikta stulpinių ir rentinių pastatų, gynybinių įtvirtinimų liekanų. XIII a. antroje pusėje gyvenvietė iš P pusės buvo apjuosta gynybiniu pylimu, XIV a. jo viršuje stovėjo 2 bokštai, sujungti rąstiniu pastatu. XIV a. II p. visa gynybinė sistema buvo sudeginta, ant kalno įtvirtinimai nebeatstatinėti, o įrengtas alkas, kartu ir astronominių stebėjimų aikštelė. Birutės kalno, kaip garsios pagoniškosios šventyklos šlovė nebuvo užmiršta dar ir XVII a. 1506 m. toje vietoje, kur, kaip buvo tikima, ilsisi Birutės palaikai, įsakyta pastatyti šv. Jurgio koplyčią. 1753 m. koplyčia atnaujinta, o 1869 m. pastatyta dabartinė. Greta esančiame Žemaičių kalnelyje gyventa tokiu pat laikotarpiu nuo I tūkstantmečio vidurio iki XIII-XIV a. 1527 m. karalius Žygimantas Senasis (1467-1548), pavesdamas Žemaičių seniūnui Stanislovui Stanislovičiui Kęsgailai (1503-1532) valdyti Žemaitiją, dalį jos valdų pasiliko sau - tame tarpe ir Palangą. Palanga karališkąja valda išbuvo iki 1775 m., kuomet mainais buvo atiduota Vilniaus vyskupui Masalskiui (1726-1794). Po jo mirties valda atiteko jo dukterėčiai Elenai Apolonijai Potockienei (1763-1815), ojai mirus - jos vyrui Vincentui Gavelui Potockiui (1749-1825). 1801 m. buvsią Palangos seniūniją nupirko K. Naselovskis, o 1824 m. tuo laiku vadinamą Palangos grafystę už 199,171 sidabro rublio - grafas Mykolas Juozapas Tiškevičius (1761-1839). Jam mirus, Palangos dvaras perėjo sūnaus Juozapo Mykolo (1805-1844) žinion, vėliau jo sūnui Juozapui Tiškevičiui (1830-1891), kuris 1848 m. pradėjo kurti Palangos dvaro sodybą. 1891 m. po jo mirties Tiškevičių valdos buvo padalintos jo sūnams. Feliksas (1869-1933) paveldėjo Palangą, 1893 m. jis vedė Antaniną Sofiją Koržbok-Loncką, kilusią iš Poznanės kunigaikštystės. 1893 m. grafas F. Tiškevičius pasikviečia vokiečių karališkąjį architektą, profesorių, žymų vilhelminio istorizmo stiliaus atstovą Frančą Heinrichą Švechteną (1841-1924) suprojektuoti naujus rezidencinius rūmus. Rūmai buvo užbaigti 1897 m. Matomai F. H. Švechtenas pasikvietė prancūzų parkų architektą-dendrologą Eduardą Fransua Andrė (1840-1911) kartu su sūnumi Renė Fransua Andrė ir belgų dendrologą Buiseną de Kuloną. 1895-1898 metais buvo atlikti pagrindiniai parko kūrimo darbai šventojo Birutės miško teritorijoje. Po Felikso Tiškevičiaus mirties Palangos dvaras atiteko vyriausiajam jo sūnui Stanislovui (1907-1974).

Po Pirmojo pasaulinio karo išsilaisvinusioje Lietuvoje buvo atlikta žemės reforma ir grafų Tiškevičių giminė prarado Rusijos carų laikais turėtą turtų monopoliją ir įtaką. Iš Tiškevičių nusavintą didžiausią parko dalį su Birutės kalnu valdžia 36 metams patikėjo Lietuvos pagražinimo draugijai. Tiškevičiams paliktąją dalį vėliau valdžia išpirko ir paskelbė Kurorto parku. Pietinė parko dalis – senovės miškas, esantis už Birutės parko, 1933 metais Palangoje vykstant Lietuvos skautų sąskrydžiui (jame lankėsi Pasaulio skautų organizacijos įkūrėjas lordas Robertas Baden-Povelas ir Lietuvos prezidentas Antanas Smetona), skautų vadovybei paprašius, Palangos miesto tarybos nutarimu buvo paskirta skautams ir pavadinta Skautų šilu. Bene pirmos didelės iškilmės ant Birutės kalno įvyko 1921 m. kovo 31 d., Lietuvai atgavus Palangą iš latvių. Šiose iškilmėse dalyvavo pats Antanas Smetona (1874–1944), kuris buvo ir sienos nustatymo komisijos pirmininkas, Steigiamojo Seimo vicepirmininkas Justinas Staugaitis (1866–1943), Lietuvos kariuomenės vadas generolas Silvestras Žukauskas (1860–1937), rašytojai Juozas Tumas-Vaižgantas (1869–1933), Antanas Vienuolis (1882–1957), Maironis (1862–1932). Šventės dalyviai aplankė ir Birutės kalną. Tai dienai įamžinti buvo pagaminta paminklinė lenta, kurioje buvo užrašas: „1921-III-31, dalyvaujant Lietuvos kariuomenei, palangiškių ir svečių minioms, grįžo Lietuvai Birutės ir Kęstučio dvasia gyvas buvęs Palangos kraštas“. Palangos dvarą 1939-1940 m. administravo Alfredas Marija Tiškevičius (1913–2008). Jis karo metu pasitraukė iš Lietuvos ir apsigyveno Lenkijoje. 1997 m. gegužės 22 d. jam suteiktas Palangos garbės piliečio vardas. 1939 m. buvo svarstoma galimybė dvaro rūmus perduoti valstybei, ten įrengiant reprezentacinę Lietuvos Respublikos Prezidento vasaros rezidenciją, tačiau šis planas nespėtas įgyvendinti. Po karo Palangos dvaras buvo nacionalizuotas. Antrojo pasaulinio karo metu ir pirmaisiais pokario metais rūmuose buvo įsikūrusios vokiečių ir sovietų kariuomenių komendantūros. Po 1957 m. rekonstrukcijos rūmuose veikė Dailininkų sąjungai priklausantys Dailininkų kūrybos namai. 1963 m. dvaro rūmuose įkurtas Palangos gintaro muziejus. 1966 metų pavasarį Palangoje apsilankiusi Palangos parko pirminio projekto autoriaus proproduktaitė Florencija Capelin Andre, prieš tai aplankiusi dešimtis kitų savo žymiojo protėvio suprojektuotų parkų, teigė, kad Palangos parke, išskyrus kai kurias detales, ji rado autentišką Eduardo Fransua André sukurtų parkų dvasią.

PANEMUNĖS PILIS

Archeologiniai tyrimai leidžia daryti prielaidą, kad pastatai Panemunės pilies vietoje galėjo stovėti jau XIV a. XVI a. dvaras priklausė žemaičių pakamariui Stanislovui Stankevičiui-Bielevičiui, 1597 m. jį nusipirko vengrų kilmės didikas Jonušas Eperješas. Tuo metu sudarytame dvaro inventoriuje be pastatų minimi sodai, užtvankos, malūnai ir tvenkiniai. 1604–1610 m. pastatyta rezidencinė pilis, kuri nebuvo krašto gynybai skirta tvirtovė, o tipiška XVII a. pr. feodalo pilis, galėjusi apginti nuo vidaus neramumų. Panemunės pilyje pragyveno 5 Eperješų kartos. 1753 m. Eperješai pardavė Panemunės dvarą su pilimi Gulbino seniūnui baronui pulkininkui Leonui Igolštrumui. 1759 m. dvaras atiteko Akmenės seniūnui Antanui Gelgaudui (1792–1831), kuris buvo 1831 m. sukilimo vadas. Valdant Gelgaudams (iki 1832 m.), pilies rūmai rekonstruoti, pritaikant buvusią tvenkinių sistemą, įrengtas peizažinis parkas. Sukilimui pralaimėjus, Panemunės dvaras su pilimi sekvestruoti ir atiteko Valdinei palatai. Prasidėjo pilies nykimo laikotarpis. Panemunės pilį ir dvarą valdė valstybės išdo skiriami administratoriai. Nuo 1867 m. dvaras ir pilis atiteko Gelgaudų turto paveldėtojui dvarininkui Stanislovui Puslovskui, pilis buvo vadinama Zamkaus vardu. Po Pirmojo pasaulinio karo, vykdamas žemės reformą, dvaras nusavintas, o jo centras 1925 m. perduotas iš Amerikos grįžusiam kun. Antanui Petraičiui (1861–1933), kuris testamentu savo turtą paliko vienuoliams saleziečiams. Pastarieji ant kalvos, vad. Kalviniškio kalnu, pastatė laidojimo koplyčią, kurioje perlaidojo savo globėjo palaikus (per karą kunigo palaikai perkelti į Skirsnemunės Šv. Jurgio bažnyčios požemį). 1935 m. pilis perduota Švietimo ministerijos Archeologijos komisijai ir nuo to laiko priklausė įvairioms kultūros ir švietimo įstaigoms. Pagal 1935 m. gyvenvietei suteiktą „Vytėnų“ vardą pilis pradėta vadinti ir Vytėnų vardu.

LEKTORIAI

Dr. Aistė Bimbirytė

Menotyrininkė, humanitarinių mokslų daktarė, Lietuvos nacionalinio dailės muziejaus Vilniaus paveikslų galerijos direktorė, Vilniaus dailės akademijos lektorė.

2009 m. Vilniaus dailės akademijoje įgijo menotyros specialybę. 2012 m. ten pat baigė magistro studijas. 2019 m. Lietuvos kultūros tyrimų institute apgynė disertaciją „Vakarų Europos dailė Lietuvos kolekcijose XIX amžiuje ir grafas Vladislavas Tiškevičius“ (vadovė dr. Laima Laučkaitė-Surgailienė). Disertacija tapo konkurso „Geriausia disertacija 2019“ laureate. 2016 – 2021 m. dirbo Kazio Varnelio namuose-muziejuje menotyrininke, nuo 2021 m. eina Vilniaus paveikslų galerijos direktorės pareigas, kuruoja senajai dailei skirtas parodas. Vilniaus dailės akademijoje dėsto „Meno kolekcijų istorija“ ir „Vakarų Europos ir Lietuvos kostiumo istorija“.

Lietuvos dailės istorikų draugijos, Society of the History of Collecting, Tarptautinės muziejų tarybos (ICOM) narė.

Cav. dr. Marius Daraškevičius

Architektūros istorikas, VDA Dailėtyros instituto mokslininkas stažuotojas. 2021–2023 m. vykdė podoktorantūros stažuotės tyrimą „Virtuvės modernėjimas Lietuvos dvaruose XVIII a. pabaigoje–XX a. pradžioje“. 2021 m. apgynė humanitarinių mokslų srities menotyros krypties darbą „Valgomojo modernėjimas Lietuvos dvaruose XVIII a. vid.–XX a. pr.“. Nuo 2020 m. Panemunės pilies direktorius, nuo 2020–2023 m. Lietuvos architektūros meno tarybos prie Lietuvos Respublikos Kultūros ministerijos narys, nuo 2022 m. Lietuvos Respublikos restauratorių sąjungos pirmininkas. Skaito paskaitas Vilniaus dailės akademijos studentams, vadovauja baigiamiesiems bakalauro ir magistro darbams. Publikavo 2 mokslines studijas, 7 mokslinius ir per 20 mokslo populiarinimo straipsnių dailės ir architektūros istorijos bei dvarų paveldo temomis. Mokslinio darbo sritys: Naujųjų laikų Europos architektūros istorija ir teorija, Rytų Europos architektūra bei taikomoji ir dekoratyvinė dailė, taip pat Lietuvos bajorų materialinė kultūra. Apdovanojimai: 2021 m. geriausios humanitarinių ir socialinių mokslų disertacijos nominacijos nugalėtojas, tema – „Valgomojo modernėjimas Lietuvos dvaruose XVIII a. vid.–XX a. pr.“ (Lietuvos kultūros tyrimų institutas, mokslinė vadovė Vilniaus dailės akademijos dėstytoja doc. dr. Rasa Butvilaitė).

Įvairių Lietuvos ir užsienio pilių ir dvarų asociacijų narys/atstovas. Association Internationale des Chevaliers des Ordres Dynastiques de la Maison Royale de Savoie (A.I.C.O.D.S.) narys. Italijos karališkosios Savoijos dinastijos (Real Casa di Savoia) Savoijos Ordino Už nuopelnus (Ordine al merito di Savoia) riteris (Cavaliere); Sakartvelo karališkosios Bagrationi-Mukhrani dinastijos (Royal House of Georgia, House of Bagrationi-Mukhrani) Sakartvelo Erelio Ordino (Order of the Eagle of Georgia) riteris (Knight).

Cav. dokt. Eimantas Gudas

Eimantas Gudas yra istorikas, Sakartvelo erelio ir Jėzaus Kristaus tunikos riteris. 10 metų dirbo istoriku Valdovų rūmų muziejuje. Dabar yra Lietuvos istorijos instituto doktorantas. Domisi Lietuvos valdovų ir didikų genealogija, Europos aristokratų istorija ir dabartimi, mados istorija, etiketu ir protokolu. Knygos apie įtakingiausias Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės gimines „Mėlynas kraujas“ (2023) autorius.

Mgr. Indrė Kačinskaitė

Architektė, paveldosaugininkė. Svarbiausia mokslinių interesų sritis – Lietuvos dvarų paveldas. Ilgametis darbas Kultūros paveldo centre sudarė galimybes pažinti, tirti Lietuvos dvarus. Sukaupta patirtimi remiamasi rengiant mokslinius straipsnius, pranešimus dvarų architektūros, parkų temomis. Šiuo metu eina Kultūros paveldo departamento Kultūros paveldo tyrimų valdybos Sodybų skyriaus vedėjos pareigas.

Prof. (HP) dr. Vytautas Levandauskas

Lietuvos architektūros istorikas, architektūrologas, menotyrininkas, humanitarinių mokslų habilituotas daktaras.

1967 m. baigė Kauno Politechnikos institutą (dabartinis Kauno technologijos universitetas). 1969–1973 m. – Statybos ir architektūros instituto aspirantas. 1975 m. apgynė mokslų kandidato disertaciją „Mūro medžiagos ir jų panaudojimas Lietuvos XIII–XVII a. vidurio statybose“ (specialybė „Mokslo ir technikos istorija“). 1975–1993 m. dirbo Architektūros ir statybos instituto Architektūros istorijos sektoriaus vyresnioju moksliniu bendradarbiu. 1981 m. suteiktas vyresniojo mokslinio bendradarbio mokslo vardas (specialybė „Mokslo ir technikos istorija“). Nuo 1991 m. dirbo Vytauto Didžiojo universitete: 1991–1997 m. Menų fakulteto docentu, 1997–2000 m. – Menotyros katedros vedėju, 2000–2002 ir 2008–2010 m. – Menų fakulteto dekanu, 2002–2008 m. Menų instituto direktoriumi. 1994 m. suteiktas docento pedagoginis mokslo vardas (humanitariniai mokslai). 2000 m. habilituotas humanitarinių mokslų daktaras (menotyra). 2001 m. suteiktas profesoriaus (humanitariniai mokslai) vardas. Vienas ar su bendraautoriais parengė ir išleido 15 knygų, paskelbė daugiau kaip 200 straipsnių moksliniuose, profesiniuose, enciklopediniuose leidiniuose architektūros istorijos ir kultūros paveldo temomis.

Grafas Daniel Jan Potocki

Daniel Jan Potocki – Abiejų Tautų Respublikos bajorų konfederacijos įkūrėjas ir prezidentas, taip pat Kunigaikščio Šv. Kazimiero labdaros ir paramos fondo steigėjas, orientalistas (Artimųjų Rytų studijos Tarptautinių ir politikos mokslų fakultete, Jogailos universiteto Artimųjų ir Tolimųjų Rytų katedroje), verslininkas, visuomenininkas, kultūros ir meno mecenatas. Dirbo Lenkijos Respublikos valstybės turto viceministro pavaduotojo biuro direktoriumi. Šiuo metu jis yra Sulislovo rūmų muziejaus Lenkijoje (Pałac Sulisław) direktorius ir kuratorius bei Lietuvos Respublikos garbės konsulato Opolėje direktorius. Kilęs iš aristokratų Potockių giminės.

2022 metais D. J. Potocki surengė pirmąją Lietuvoje kilmingųjų kostiumų, vadinamųjų vaivadijų uniformų, parodą. Taip pat parodoje buvo pristatytos kontušo juostos, Bučačo gobelenai, naudoti dvarų, pilių ir rūmų interjero dekoravimui. Parodą globojo Lenkijos ir Lietuvos ministrai pirmininkai. Ji eksponuota Vilniaus Rotušėje, Trakų ir Panemunės pilyse. Taip pat D. J. Potocki buvo Senato rezoliucijos, skirtos paminėti 600-ąsias Chotyno mūšio metines, sumanytojas ir autorius. Lenkijos Respublikos Senatas nutarimą priėmė neprieštaraudamas. Šia rezoliucija pagerbta Lenkijos ir Lietuvos kariuomenė, ypač Lietuvos didysis etmonas Jonas Karolis Chodkevičius

Dr. Dalė Puodžiukienė

Menotyros mokslų daktarė, medinės architektūros tyrinėtoja, Lietuvos liaudies buities muziejaus tarybos narė, Lietuvos nacionalinio komiteto ICOMOS bei Valstybinės kultūros paveldo komisijos narė. 2011 m. KTU Architektūros ir statybos institute apgynė disertaciją „Medinės ponų namų architektūros raida Lietuvoje XVI a. vid. – XIX a. vid.“

D. Puodžiukienės pagrindinė mokslinių interesų sritis išlieka medinė dvarų architektūra. Šia tema Lietuvos ir užsienio spaudoje publikavo daugiau nei 30 straipsnių, yra trijų kolektyvinių monografijų bendraautorė ir „Lietuvos architektūros istorijos“ IV tomo, skirto etinei architektūrai, sudarytoja ir viena iš autorių. Nuo pirmosios Lietuvos dvarų vasaros mokyklos Dalė aktyviai dalyvauja sudarant kursų programą, supažindina dalyvius su dvaro samprata Lietuvoje ir medinių dvarų paveldu bei specifika.

Archit. Vidutė Povilauskaitė

Studijavo Vilniaus inžineriniame statybos institute (dab. Gedimino technikos universitetas) ir 1979 m. baigė Architektūros specialybę. Nuo 1979 m. iki šiol dirba Paminklų konservavimo institute, kuris 1992 m. pervadintas į Paminklų restauravimo projektavimo institutą, 1995 m. – AB „Paminklų restauravimo projektavimo institutą“, 2002 m. – UAB „Projektavimo ir restauravimo institutą“. V. Povilauskaitė kaip autorinio kolektyvo narė ar projekto autorė dirbo prie daugelio svarbių Lietuvos architektūros paveldo objektų: buv. Bazilijonų vienuolyno pastatų Vilniuje; Evangelikų-liuteronų bažnyčios Vilniuje; Vilniaus pilių jungtinio komplekso ir kt. Yra daugelio istorinių namų restauravimo darbų vadovė ir projektų autorė. Dirba prie Vilniaus Žemutinės pilies rūmų atstatymo, yra istorinių interjerų projektų dalies vadovė. Nuo 2003 m. – Vilniaus dailės akademijos Panemunės pilies projektavimo darbų vadovė ir koordinatorė. Nuo 2010 m. dėsto Vilniaus dailės akademijos Paminklotvarkos katedroje, nuo 2013 m. ir VDA Architektūros katedroje.

1996 m. Lietuvos Respublikos Prezidentas padėkos raštu atžymėjo V. Povilauskaitę už profesionalų ir sąžiningą darbą tvarkant Vilniaus pilių teritoriją bei restaurojančią ir atstatant Senąjį arsenalą.

Architektė bendradarbiauja su įvairiais muziejais rengiant iškilias tarptautines istorines retrospektyvas parodas: 2011 m. – Italijos kultūros centro ir Lietuvos Restauratorių sąjungos paroda „Restauravimo metodai ir priemonės“ skirta Italijos valstybės 150-čiui paminėti (kuratorė Lietuvai), 2014 m. – Baltarusijos nacionaliniame muziejuje Minske parodos „10 Baltarusijos meno šimtmečių“ dizaino projekto bendraautorė.

V. Povilauskaitė 1994–1996 m. buvo Vilniaus miesto savivaldybės paminklotvarkos ekspertų tarybos narė, yra Lietuvos Restauratorių sąjungos narė.

Cav. atsargos leitenantas Mindaugas Staškevičius

Mindaugas Staškevičius gimė Šiauliuose, kuriuose įgijo vidurinį išsilavinimą – baigė Šiaulių Didždvario gimnaziją. 2015 m. baigė teisės studijas Vilniaus universitete bei įgijo teisės magistro laipsnį. Vėliau ėmėsi karybos studijų Generolo Jono Žemaičio Lietuvos karo akademijoje, kurias baigęs įgijo rezervo pėstininkų būrio vado kvalifikaciją, buvo suteiktas leitenanto laipsnis. Vedęs, augina tris dukras. Hobiai, pomėgiai: istorija, genealoginiai, heraldiniai tyrinėjimai, fechtavimasis, karyba. Aktyviai dalyvauja LDK kilminguosius vienijančių organizacijų veiklose.

Mgr. Lina Tarnauskienė

Lina Tarnauskienė – pirmųjų dviejų dvarų vasaros mokyklų klausytoja. Domėjimasis dvarų kultūra ir profesionalių žinių poreikis paskatino studijas Vilniaus dailės akademijos Dailės istorijos ir teorijos magistrantūroje. 2023 m. apgintas darbas „Moteriškoji dvaro erdvė: buduaras. XVIII a. vidurys–XX a. pradžia“ atvėrė galimybes toliau profesionaliai gilintis į dvarų gyvenimo būdą bei jo išraiškas aristokratų gyvenamojoje aplinkoje.

Cav. Prof. dr. Kęstutis Zaleckis

Humanitarinių mokslų daktaras, profesorius.

2005 – 2012m. KTU Architektūros ir kraštotvarkos katedros docentas, nuo 2012 m. profesorius. 2006 – 2017 m. ėjo KTU Architektūros ir urbanistikos katedros vedėjo pareigas. 2011-2012 m. vizituojantis dėstytojas Valstybinėje aukštojoje profesinėje mokykloje Suvalkuose, 2015 m. kvietinis dėstytojas Sopoto aukštesniojoje mokykloje (Sopocka Szkoła Wyższa) Lenkijoje, 2022-2023 m. vizituojantis profesorius Liublino gamtos mokslų universitete, nuo 2023 m. VDA Vilniaus fakulteto profesorius. Prof. K. Zaleckis vadovauja ir dalyvauja Lietuvos bei tarptautiniuose moksliniuose projektuose, yra mokslo žurnalų redkolegijų narys ir recenzentas, vadovėlių, dviejų monografijų ir daugiau nei 50 mokslinių straipsnių autorius ir bendraautorius. Hobis: Abiejų Tautų Respublikos lenkų kardo valdymo menas ir istorinių kardų kolekcionavimas.

Dalyvio atmintinė

▪ ATVYKIMAS

J Vilnių atvykstame savarankiškai rugpjūčio 21 d. Susitinkame 9 val. prie buv. jėzuitų (nuo 1773 m. pijorių) vienuolyno ir Šv. arkangelo Rapolo bažnyčios Vilniaus istoriniame Šnipiškių priemiestyje.

▪ IŠVYKIMAS

Iš Panemunės pilies išvykstame savarankiškai rugpjūčio 27 d.

▪ NAKVYNĖ

Rugpjūčio 21 d. apsistosime Vilniuje, nakvynė pasirūpinama savarankiškai.

Rugpjūčio 22 d. apsistosime Pažaislyje, svetingumo komplekse „Monte Pacis“ (T. Masiulio g. 31, LT-52436, Kaunas).

Rugpjūčio 23-24 d. apsistosime Buožėnuose, svečių namuose „Buožinta“ (Mokyklos g. 2, Buožėnai).

Rugpjūčio 25-26 d. apsistosime Vilniaus dailės akademijos Panemunės pilies poilsio ir praktikų bazėje (buv. Saleziečių vienuolynas, Vytėnų g. 41, Pilies km.).

▪ ATMINKITE:

- Kambariais teks dalintis, tad būkime draugiški vieni kitiems.
- Su savimi turėkite asmens higienos priemones (šampūnas, dušo želė ir t. t.)
- Patalyne ir rankšluosčiais pasirūpins organizatoriai.

▪ MAITINIMAS:

- Pusryčiausime nakvynės vietose.
- Jei turite specialių poreikių (esate vegetaras, veganas ar kam nors alergiškas) informuokite organizatorius iš anksto.
- Išskyrus programoje nurodytas išimtis, „Lietuvos dvarų vasaros mokykla“ pasirūpins pusryčiais, pietumis ir vakariene. Užkandžiai – pačių dalyvių atsakomybė.
- VISADA turėkite su savimi geriamojo vandens.

▪ SVEIKATA

- Jei turite sveikatos problemų, kurios gali įtakoti Jūsų būklę dalyvavimo „Lietuvos dvarų vasaros mokykloje“ metu, būtinai įspėkite organizatorius.
- Organizatoriai turės būtiniausių medicininių priemonių krepšelį (vaistai nuo skausmo, pleistrai ir pan.).

▪ APRANGA

- Apranga turi būti patogī. tačiau dalykiška.

▪ KONTAKTAI

▪ ORGANIZATORIAI:

- Aistė Bimbirytė +370 676 46812
- Marius Daraškevičius +370 620 15547

▪ VAIRUOTOJAS: Augenijus Kalinauskas tel. 8 698 11258

Nors neabejojame, kad Jūsų dalyvavimas programoje bus sklandus, prašome atsiųsti arba pirmąją programos dieną pateikti kontaktus asmens, į kurį galėtume kreiptis nenumatytais atvejais.

■ ORAS

Tikimės gerų orų, tačiau būkite pasiruošę ir turėkite su savimi skėtį ir šiltesnių drabužių. Pasirūpinkite galvos apdangalu, apsauga nuo saulės.

BŪTINŲ DAIKTŲ SĄRAŠAS

- Telefonas;
- Telefono kroviklis;
- Ausinės;
- Bloknotas užrašams;
- Rašiklis;
- Rankų dezinfekantas;
- Veido kaukė;
- Apsauga nuo saulės (kepurė, skrybėlė etc.);
- Apsauga nuo lietaus (skėtis, striukė etc.);
- Asmens higienos priemonės.

VAISTINĖLĖ, kurią turės organizatoriai

- Bintas;
- Pleistras;
- Vandenilio peroksidas;
- Paracetamolis (skausmas, karščiavimas);
- Ibuprofenas (skausmas, karščiavimas);
- Tavegil (alergija);
- Smecta (viduriavimas);
- No-Spa (spazmai);
- Raniberl (padidėjęs rūgštingumas);
- Mezym (virškinimo sutrikimai);
- Purškalas nuo nudegimų;
- Purškalas nuo uodų ir erkių;
- Pastilės nuo kosulio;
- Melatoninas (nemiga);
- Termometras;
- Siūlas ir adata;
- Moterų higienos priemonės.

